

Jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului privind neîncălcarea Articolului 14 din Convenție, inclusiv cauzele împotriva României. Sinteze

1. Introducere

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (mai departe, și „Curtea Europeană”, și „CEDO”) a primit aproape 1 milion de plângeri până în prezent. Un procent cuprins între 90% și 98% din plangerile adresate Curții sunt respinse. Aceste plângeri nu sunt examinate pe fond, pentru că nu au îndeplinit condițiile de admisibilitate prevăzute de Convenție. În analiza noastră redăm în detaliu situația generală, cât și detaliată, pe fiecare stat cu privire la plângeri, soluțiile adoptate pe admisibilitate cât și soluțiile adoptate privind fondul problemei aduse în atenția Curții Europene.

Atunci când o plângere trece de testul de admisibilitate, în legătură cu fondul, în aproximativ 84% din cazuri, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor prevăzute de Convenție și în doar 8% din cazuri a constatat neîncălcarea Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Datele statistice relevante pentru situația generală sunt în egală măsură aplicabile și similare celor privind cauzele care privesc invocarea discriminării pe terenul Aricolului 14 sau al Protocolului nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Marea majoritate a plângerilor sunt respinse ca inadmisibile.

În ceea ce privește problematica discriminării, în legătură cu fondul plângerilor, în 309 de hotărâri Curtea Europeană a constatat încălcarea Articolului 14 împreună cu alte drepturi garantate de Convenție și Protocolalele adiționale, inclusiv Protocolul 12,, iar în 370 de hotărâri, Curtea Europeană a statuat că nu s-a încălcat Articolul 14 sau Protocolul 12 la Convenție.

Împotriva unui singur stat Curtea Europeană a pronunțat 6 hotărâri de constatare a încălcării Articolului 1 din Protocolul 12. Toate aceste cauze se referă la condițiile de eligibilitate relevante pentru ocuparea unei funcții alese în stat. În trei hotărâri, una vizând Spania, și două vizând România, Curtea a constatat că nu se încalcă Articolul 1 din Protocolul 12. Restul plângerilor întemeiate pe Protocolul 12 au fost declarate inadmisibile sau au fost radiate de pe rolul Curții.

Jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la neîncălcarea Articolului 14 vizează o problemă diversă sub aspect material și

* Dezideriu Gergely, doctorand, Facultatea de Științe Politice, Universitatea București
Email: dezideriugergely@gmail.com
Manuscris primit la 25 septembrie 2021.

procedural, din punctul de vedere al criteriilor de discriminare și al domeniilor în care s-au invocat aspectele legate de discriminare în diferite state parte la Convenția Europeană.

Problematica comparabilității și a justificării în analiza discriminării, în materia prescripției extinctive, între persoane private și stat este abordată în cauza *Pissens și Eurometaal NV împotriva Belgiei*. În cauza *Bela Németh împotriva Ungariei* este abordată problematica comparabilității în analiza discriminării, sub imperiul interzicerii executărilor silite în domeniul locuințelor, *între persoane private și operatorii economici definiți în totalitate de stat sau autorități locale de stat*.

În cauza *Popović și alții c. Serbiei*, Curtea se referă la prevalența testului justificării față de testul comparabilității *în analiza discriminării, la acordarea beneficiilor sociale, între persoane civile cu dizabilități și persoane cu statut de militar, cu dizabilități. De asemenea, restricționarea dreptului la vot pe baza lipsei capacității de exercițiu, în contextul dizabilității, în limitele unei relații rezonabile de proporționalitate, este discutată de Curtea Europeană în cauzele Caamaño Valle împotriva Spaniei și Strobye și Rosenlind împotriva Danemarcei*.

Problematica discriminării cu implicații în dreptul penal este abordată în cauza *Adzhigitova și alții împotriva Rusiei*. Curtea discută lipsa unor elemente de natura unui caz *prima facie* de discriminare rasială sau etnică în materia dreptului penal, iar în cauza *R.R. și R.D. împotriva Slovaciei*, caracterul general al unor afirmații privind discriminarea rasială insuficiente pentru a indica fapte de discriminare în materia penală.

Cauzele privind România, în care Curtea Europeană a constatat că nu sunt încălcate prevederile Articolului 14 sau ale Articolului 1 din Protocolul 12, sunt variate și deopotrivă relevante. În cauza *Napotnik*, Curtea abordează problema tratamentului diferențiat pe baza criteriului de maternitate și justificarea acestuia în contextul Protocolului 12 la Convenție. În cauza *Adam și alții* este discutat sistemul de evaluare al învățământului în limba maternă și condițiile necesare incidenței Protocolului 12 la Convenție. Cauza *Stoian* pune în discuție adaptarea rezonabilă pentru persoane cu dizabilități în domeniul învățământului, fără a impune o sarcină disproporționată autorităților publice.

În cauza *Cernea*, Curtea Europeană analizează scopul protejării structurii Parlamentului și prevenirii fragmentării spectrului politic reprezentat în urma alegerilor generale ce poate justifica anumite limitări în materia electorală. În cauza *Naidin v. România*, Curtea Europeană abordează problema distincției de tratament în reintegrarea pe funcția publică justificată de principiul loialității față de principiile constituționale, securitatea, siguranța publică și drepturile fundamentale ale altora.

Cauza *Lingurar* analizează modul de planificare și organizare al unei operațiuni de poliție, chiar dacă este criticabil din perspectiva drepturilor omului, însă nu presupune dincolo de orice dubiu rezonabil motivația rasistă. Cauza *Boacă și alții* precum și *Soare și alții* abordează problema existenței unor elemente izolate și lipsa unor dovezi concrete ce nu poate induce concluzia că atitudinile rasiste au jucat un rol în acțiunile poliției. În cauza *Balasoii*, Curtea discută lipsa invocării în plan național a elementelor care presupun existența unei motivații discriminatorii în acte de violență și declanșarea obligației de investigare a discriminării.

În cauza *Alexadru Enache*, Curtea Europeană pune problema testului comparabilității

și testul justificării în analiza unei măsuri care induce o distincție de tratament pe criteiu de sex în materia executării măsurilor privative de libertate.

În cauza *Parohia Greco-Catolică Lupeni și alții*, Curtea Europeană abordează problema tratamentului diferențiat și suprapunerea cu principiul siguranței juridice în accesul la justiție și procedurile judiciare potrivit dreptului material aplicabil restituirii lăcașurilor de cult. În cauza *M. și C.*, Curtea discută lipsa unui raport de cauzalitate între tratamentul diferit și interferența cu criteriul de religie în hotărârile instanțelor judecătorești.

2. Plângeri privind încălcarea drepturilor omului pe rolul CEDO

Datele statistice publicate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului indică faptul că, în 40 de ani de activitate, Curtea a fost sesizată cu aproape 1.000.000 de plângeri. Oficial, peste 975.000 de plângeri au fost alocate unei formațiuni judiciare a Curții, iar 921.228 au fost soluționate. Partea interesantă a datelor statistice este însă relevată de numărul plângerilor respinse de către Curtea Europeană: 868.205 plângeri au fost declarate inadmisibile sau radiate de pe rolul Curții.¹ Acest fapt ne arată că marea majoritate a plângerilor adresate Curții sunt respinse, fără să fie examinate pe fond, pentru că nu au îndeplinit una din condițiile de admisibilitate prevăzute de Convenție – vezi Figura 1:²

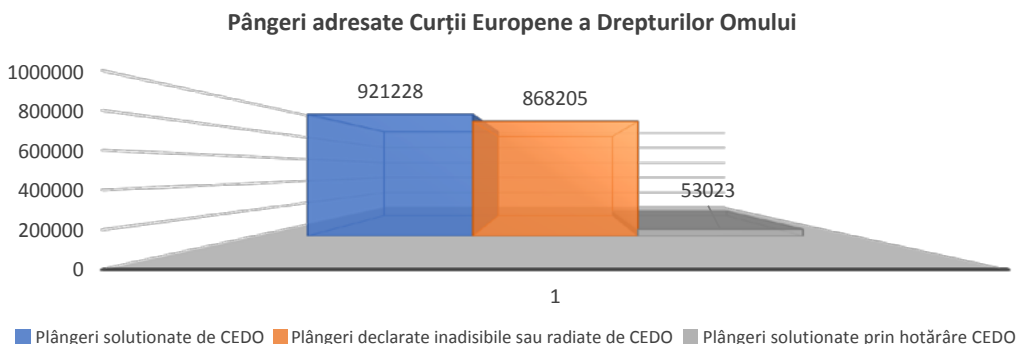

Figura 1. Plângeri adresate CEDO

Așa cum reiese din datele statistice, cele mai multe plângeri adresate Curții Europene a Drepturilor Omului, până în anul 2020, vizează Rusia și Turcia, cu peste 100.000 de plângeri, Ucraina, cu peste 90.000 de plângeri, România, cu peste 77.000 de plângeri,

1 Pentru detalii a se vedea CEDO, *Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate*, 2020, disponibil în limba română la https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_ROM.pdf (accesat la 20.09.2021).

2 Nota: Graficele din Figura 1, 2, 3, 4 și 5 au fost realizate pe baza informațiilor din European Court of Human Rights, Overview 1959-2020, august 2021, pag.5, 8-9, disponibilă la https://www.echr.coe.int/Documents/Overview_19592020_ENG.pdf

Graficele din Figura 6, 7, 8, 9 și 10 au fost realizate pe baza analizei informațiilor disponibile în baza de date HUDOC, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, septembrie 2021, disponibilă la <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%20>.

urmată de Polonia cu peste 70.000 de plângeri, Italia, cu peste 40.000 de plângeri, apoi Franța, Serbia, Germania, cu peste 30.000 de plângeri, Regatul Unit și Ungaria, cu peste 20.000 de plângeri.

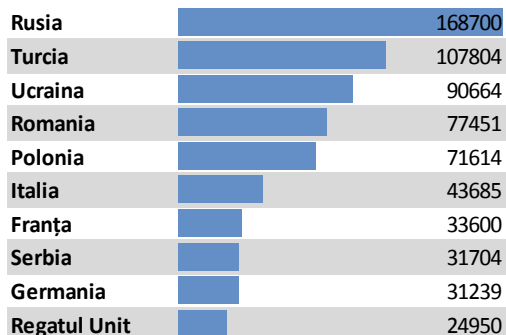

Figura 2. Cele mai multe plângeri la CEDO

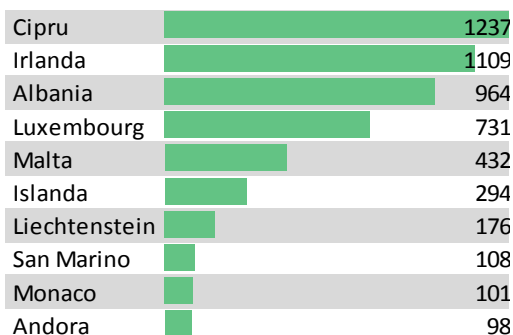

Figura 3. Cele mai puține plângeri la CEDO

La polul opus, cele mai puține plângeri vizează Andora, Monaco, San Marino, Liechtenstein, Islanda și Malta.

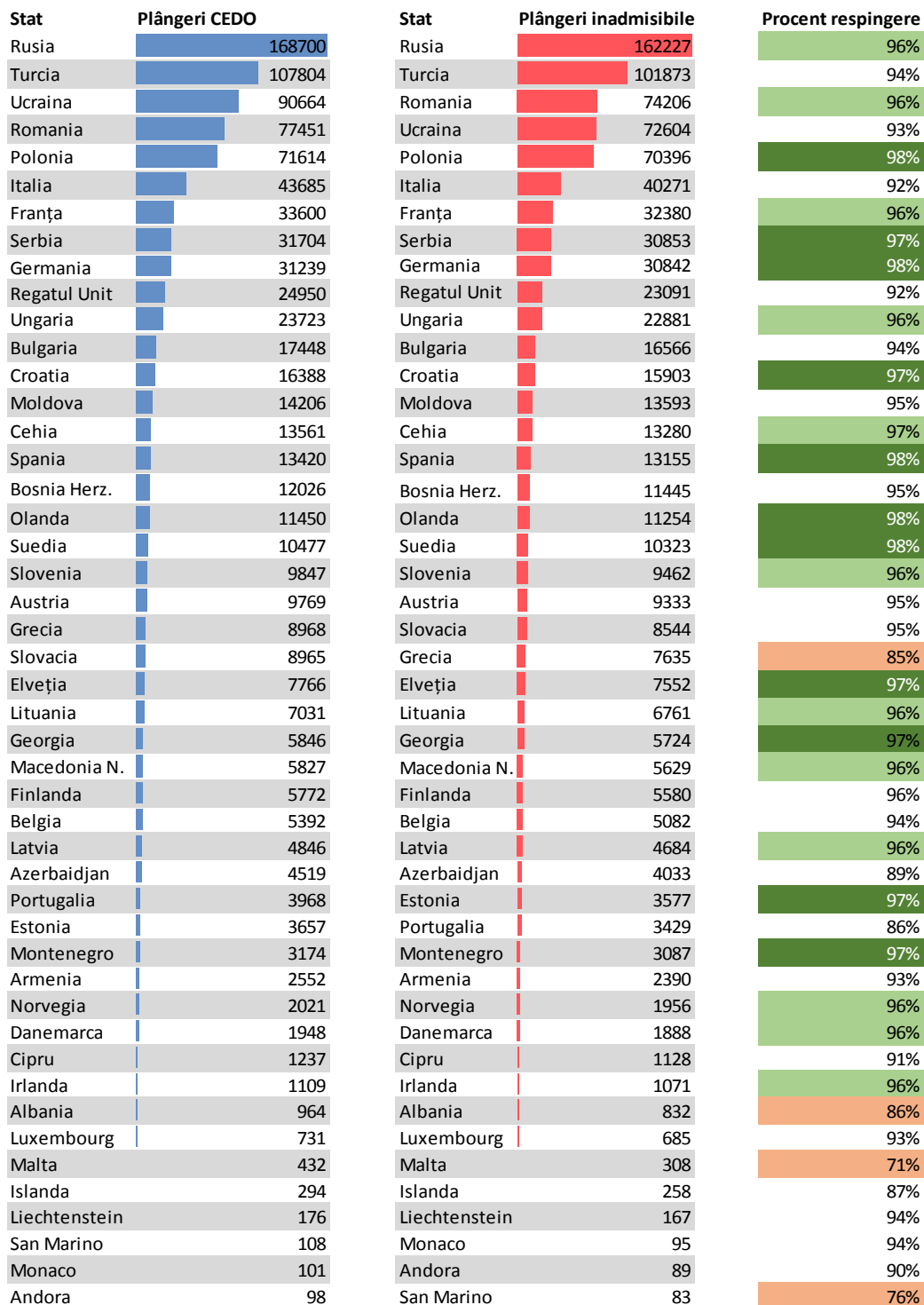

Figura 4. Plângeri adresate CEDO și respinse ca inadmisibile

Raportul dintre plângerile adresate Curții Europene a Drepturilor Omului și plângerile care sunt declarate inadmisibile, pe fiecare Stat în parte, poate fi urmărit în figura de mai sus.³ Procentul plângerilor declarate inadmisibile, în general se situează la o medie de peste 90%, iar în cazul Suediei, Olandei, Germaniei, Spaniei, procentul este de aproximativ 98% din plângeri declarate inadmisibile. Statele cu un procent mai scăzut de plângeri declarate inadmisibile sunt Malta, San Marino sau Albania, însă numărul total al plângerilor împotriva acestor state este foarte redus, sub 100. În cazul Greciei, un procent de aproximativ 85% din plângeri sunt declarate inadmisibile în comparație cu media de peste 90%. Aceste plângeri adresate Curții sunt respinse, fără să fie examinate pe fond, pentru neîndeplinirea condițiilor de admisibilitate prevăzute de Convenție

3. Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțate pe fond

În legătură cu hotărârile care vizează fondul și au trecut testul de admisibilitate, datele oficiale ne arată că dintr-un total de 23.406 hotărâri pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în 19.739 hotărâri s-a constatat cel puțin o încălcare a drepturilor prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În doar 1893 de cazuri, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat hotărâri în care nu s-a constatat încălcarea drepturilor prevăzute de Convenție.⁴

Așadar, în legătură cu fondul, în aproximativ 84% din cazuri, Curtea Europeană Omului a constatat o încălcare a drepturilor prevăzute de Convenție, în doar 8% din cazuri a constatat neîncălcarea Convenției Europene a Drepturilor Omului, restul fiind cazuri rezolvate prin înțelegeri amiabile sau radiate.

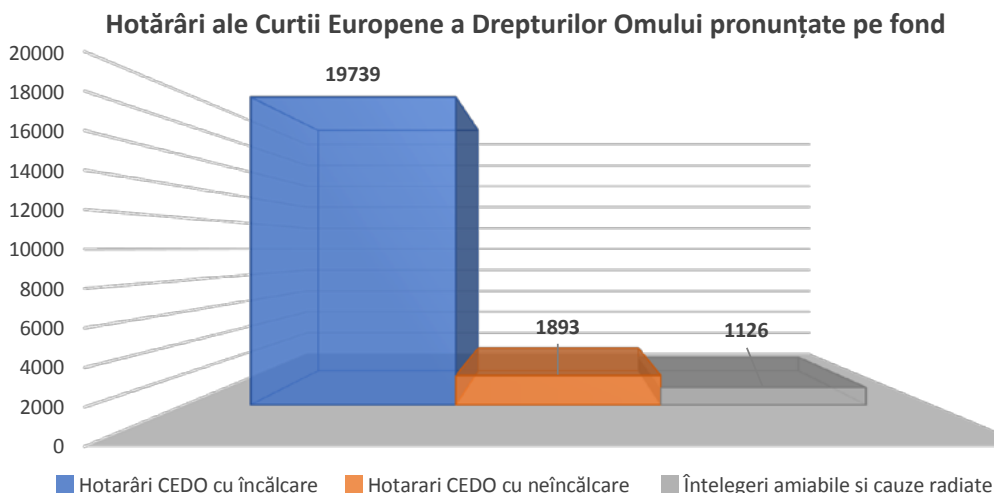

Figura 5. Hotărâri ale CEDO pronunțate pe fond

Statele cu cel mai mare număr de hotărâri prin care se constată cel puțin o încălcare

3 European Court of Human Rights, *Overview, Statistics 1959 to 2020*, august 2021.

4 CEDO, *Overview, Statistics 1959 to 2020*, februarie 2021.

a Convenției Europene sunt Turcia (3309), Rusia (2724), Italia (1857), Ucraina (1465), Romania (1393) și Polonia (1007). Cele mai puține hotărâri cu încălcarea Convenției privesc San Marino (12), Liechtenstein (8), Andora (4) și Monaco (3.).

Stat	Hotărâri CEDO cu încălcarea Convenției	Stat	Hotărâri CEDO cu neîncălcarea Convenției
Turcia	3309	Franta	187
Rusia	2724	Regatul Unit	142
Italia	1857	Polonia	130
Ucraina	1465	Germania	129
Romania	1393	Rusia	109
Polonia	1007	Turcia	93
Grecia	935	Elvetia	80
Franta	759	Austria	77
Bulgaria	663	Romania	77
Ungaria	547	Italia	73
Moldova	413	Suedia	59
Croatia	346	Croatia	58
Slovacia	344	Lituania	51
Slovenia	340	Spania	50
Regatul Unit	322	Bulgaria	48
Austria	279	Olanda	48
Portugalia	275	Belgia	45
Azerbaidjan	206	Grecia	44
Germania	199	Finlanda	36
Serbia	199	Moldova	31
Cehia	191	Latvia	25
Belgia	190	Danemarca	24
Macedonia N.	159	Slovenia	24
Lituania	156	Cehia	22
Finlanda	142	Georgia	20
Armenia	126	Ucraina	20
Spania	124	Ungaria	19
Latvia	123	Norvegia	19
Elvetia	121	Portugalia	19
Georgia	95	Malta	17
Olanda	93	Estonia	16
Bosnia Herz.	84	Serbia	15
Malta	83	Macedonia N.	12
Cipru	70	Slovacia	12
Albania	69	Irlanda	9
Suedia	61	Luxembourg	9
Montenegro	58	Bosnia Herz.	7
Estonia	45	Cipru	7
Norvegia	38	Armenia	6
Luxembourg	34	Albania	5
Iceland	25	Islanda	5
Ireland	25	San Marino	5
Denmark	18	Andora	3
San Marino	12	Montenegro	3
Liechtenstein	8	Azerbaidjan	1
Andora	4	Liechtenstein	1
Monaco	3	Monaco	1

Figura 6. Hotărâri CEDO în care se constată încălcarea, respectiv neîncălcarea Convenției Europene a Drepturilor Omului

4. Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului privind Protocolul 12 la Convenția Europeană

Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁵ a introdus o clauză generală de nediscriminare și astfel, sfera de protecție împotriva discriminării este mai largă decât „exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute în Convenție”.⁶ Curtea Europeană a pronunțat peste 240 de soluții cu privire la plângeri care vizează încălcarea prevederilor din Protocolul 12 la Convenție. Aproximativ 97% din aceste plângeri au fost respinse ca inadmisibile sau au fost radiate de pe rolul Curții.

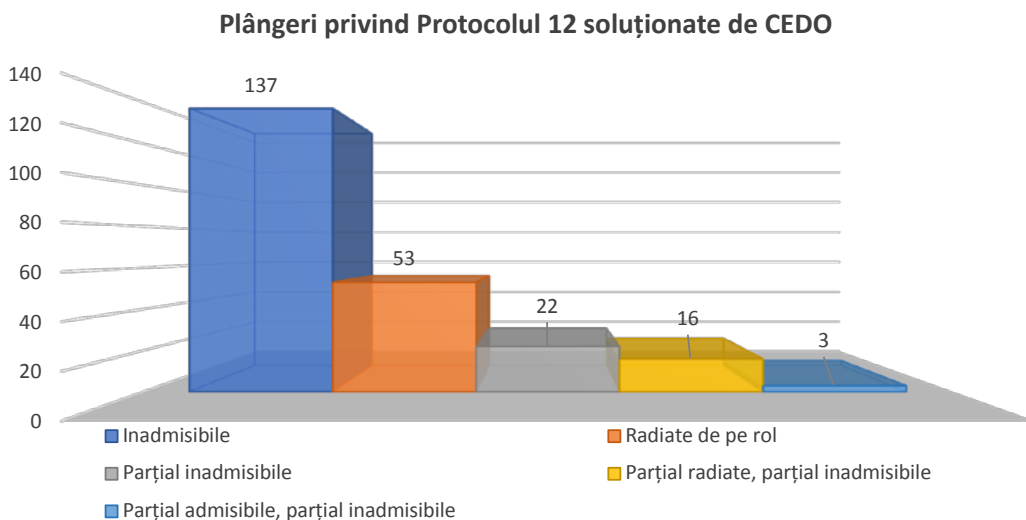

Figura 7. Plângeri privind Protocolul 12 soluționate de CEDO

Până în prezent, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat, pe fond, 6 hotărâri în care a constatat încălcarea prevederilor din Protocolul 12 și 3 hotărâri în care a constatat că nu se încalcă Protocolul 12.

⁵ Protocolul 12 adoptat în 4 noiembrie 2000 a intrat în vigoare la 1 aprilie 2005, când a fost ratificat de 10 State Membre ale Consiliului Europei. Din totalul celor 47 de State Membre, 20 au ratificat Protocolul până în prezent iar 18 State au semnat însă nu au ratificat Protocolul nr. 12. România a ratificat Protocolul nr. 12 prin Legea nr. 205 din 25 aprilie 2006 și a intrat în vigoare la 1 noiembrie 2006, la depunerea instrumentului de ratificare Secretarului General al Consiliului Europei.

⁶ Council of Europe, European Treaty Series - No. 177, Explanatory Report to the Protocol No. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Rome, 4.XI.2000.

Cauza	Plângere	Data	Articol încălcat
SEJDIĆ AND FINCI v. BOSNIA AND HERZEGOVINA	27996/06 34836/06	22/12/2009	Art.1 Protocol No. 12
ZORNIĆ v. BOSNIA AND HERZEGOVINA	3681/06	15/07/2014	Art.1 Protocol No. 12
ŠLAKU v. BOSNIA AND HERZEGOVINA	56666/12	26/05/2016	Art.1 Protocol No. 12
PILAV v. BOSNIA AND HERZEGOVINA	41939/07	09/06/2016	Art.1 Protocol No. 12
BARALIJA v. BOSNIA AND HERZEGOVINA	30100/18	29/10/2019	Art.1 Protocol No. 12
PUDARIĆ v. BOSNIA AND HERZEGOVINA	55799/18	08/12/2020	Art.1 Protocol No. 12

Soluțiile pronunțate de Curtea Europeană cu privire la plângerile în care se invocă Protocolul nr. 12 constată, în marea lor majoritate, inadmisibilitatea acestora și radierea de pe rolul Curții. Bosnia Herțegovina este singurul stat împotriva căruia Curtea Europeană a pronunțat 6 hotărâri de constatare a încălcării Articolului 1 din Protocolul 12. Toate aceste cauze se referă la condițiile de eligibilitate relevante pentru ocuparea unei funcții alese în Stat.

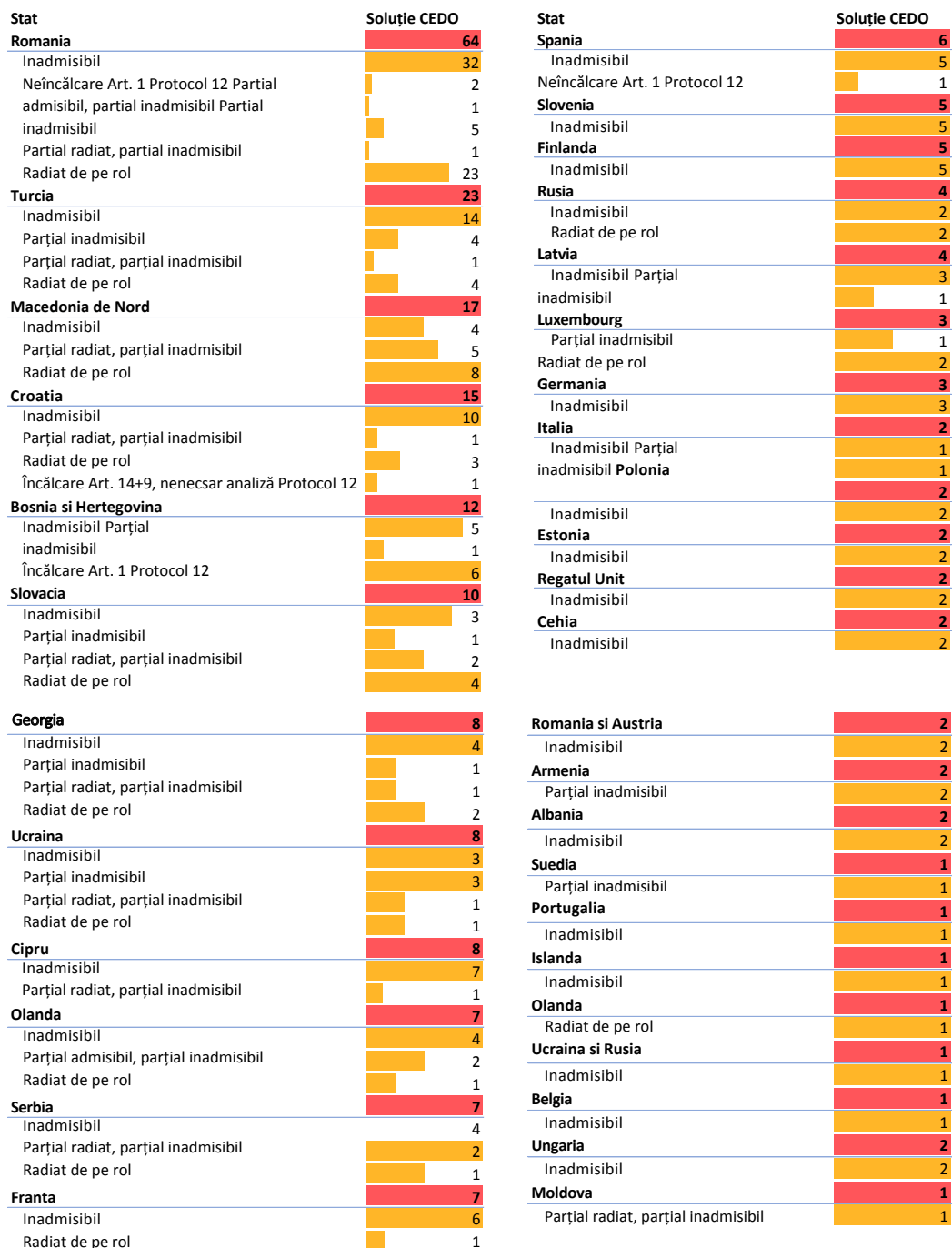

Figura 8. Soluții pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană

5. Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului privind Articolul 14 din Convenție

Aproximativ 309 hotărâri pronunțate de Curtea Europeană au vizat încălcarea Articolului 14 împreună cu alte drepturi garantate de Convenția Europeană.⁷ Comparativ, în 370 de hotărâri, Curtea Europeană a statuat că nu s-a încălcat Articolul 14 coroborat cu alte articole din Convenție sau Protocoale adiționale⁸.

Stat	Hotărâri neîncălcare Art. 14 Convenție	Stat	Hotărâri încălcare Art. 14 Convenție
Turcia	100	Regatul Unit	45
Regatul Unit	64	Romania	40
Franta	21	Austria	27
Rusia	15	Grecia	15
Germania	15	Germania	13
Austria	13	Rusia	22
Grecia	13	Turcia	19
Belgia	13	Ucraina	9
Romania	13	Franta	10
Suedia	10	Belgia	9
Finlanda	9	Bulgaria	8
Bulgaria	8	Italia	8
Olanda	8	Croatia	7
Italia	8	Georgia	9
Ungaria	6	Lituania	6
Elvetia	6	Elveția	6
Spania	5	Ungaria	6
Lituania	5	Moldova	5
Irlanda	5	Polonia	4
Danemarca	5	Spania	4
Slovacia	4	Bosnia H.	4
Slovenia	3	Slovacia	4
Croatia	3	Malta	4
Portugalia	3	Slovenia	3
Cehia	2	Olanda	3
Georgia	2	Cipru	3
Bulgaria	1	Serbia	2
Cipru	1	Cehia	2
Ucraina	1	Portugalia	2
Estonia	1	Latvia	2
Armenia	1	Montenegro	1
Serbia	1	Luxemburg	1
Turkey	1	Suedia	1
Latvia	1	Andora	1
Malta	1	Armenia	1
Macedonia	1	Azerbaidjan	1
Polonia	1	Danemarca	1
		Irlanda	1
Total	370		309

Figura 9. Hotărâri pronunțate de CEDO privind încălcarea și respectiv, neîncălcarea Art. 14 din Convenția Europeană

⁷ Ibid.

⁸ Pe baza analizei hotărârilor pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, disponibile în baza de date HUDOC, în limba engleză și franceză, până la data de 21.09.2021, la <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%20>.

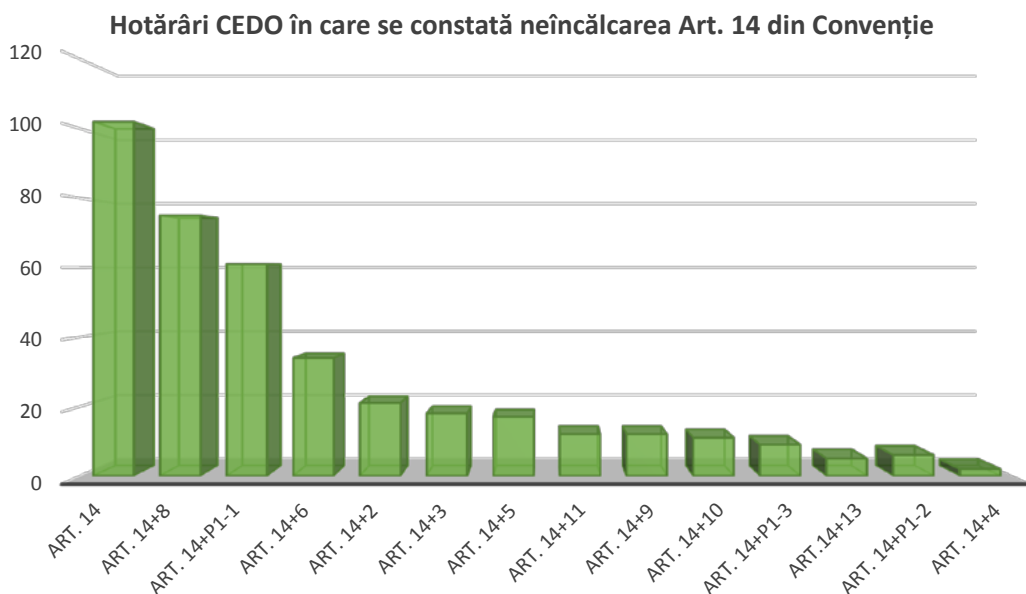

Figura 10. Hotărâri CEDO în care se constată neîncălcarea Art. 14 din Convenție

Cele mai multe hotărâri în care s-a constatat că nu se încalcă prevederile Articolului 14 din Convenție au vizat, prin asociere, dreptul la viață privată și de familie (Articolul 8), dreptul la proprietate (Articolul 1 Protocol 1), dreptul la un proces echitabil (Articolul 6), dreptul la viață (Articolul 2), dreptul de a nu fi supus la rele tratamente (Articolul 3), dreptul la libertate și siguranță (articolul 5), dreptul la libertatea de întrunire și asociere (Articolul 11), dreptul la conștiință, religie (Articolul 9), dreptul la libera exprimare (Articolul 10), dreptul la alegeri libere (Art. 3 Protocol 1), dreptul la remediu efectiv (Articolul 13) și interzicerea muncii forțate (Articolul 4).

În ceea ce privește Protocolul 12 la Convenție, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat trei hotărâri în care a constatat că nu se încalcă prevederile Articolului 1 din Protocol⁹. Cauza împotriva Spaniei vizează sistemul electoral și participarea persoanelor cu dizabilități, iar cauzele împotriva României vizează aspecte corelative raporturilor de muncă pe criteriul maternității, respectiv învățământul în limbile minorităților naționale.

Cauza	Plângere	Data	Articol neîncălcat
CAAMAÑO VALLE v. SPAIN	43564/17	11/05/2021	Art. 1 Protocol No. 12
NAPOTNIK v. ROMANIA	33139/13	20/10/2020	Art. 1 Protocol No. 12
ÁDÁM AND OTHERS v. ROMANIA	81114/17	13/10/2020	Art. 1 Protocol No. 12

⁹ Articolul 1: „1. Exercițarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nicio discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, pe culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație. 2. Nimeni nu va fi discriminat de o autoritate publică pe baza oricăruia dintre motivele menționate în paragraful 1”.

6. Sumar selectiv privind jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu referire la neîncălcarea Articolului 14 în intervalul 2021-2020

Cauza	Plângerea	Data	Neîncălcare Convenție
PISENS AND EUROMETAAL N.V. v. BELGIUM	66107/12	21/09/2021	Articol 14+6-1
ADZHIGITOVA AND OTHERS v. RUSSIA	40165/07 2593/08	22/06/2021	Articol 14+2-1; 14+P1-1-1; 14+8-1
CAAMAÑO VALLE v. SPAIN	43564/17	11/05/2021	Articol 14+P1-3
STRØBYE AND ROSENLIND v. DENMARK	25802/18	02/02/2021	Articol 14 _P1-3 2
TERNA v. ITALY	21052/18	14/01/2021	Articol 14+8-1
BÉLA NÉMETH v. HUNGARY	73303/14	17/12/2020	Articol 14+P1-1-2
BERKMAN v. RUSSIA	46712/15	01/12/2020	Articol 14+11
R.R. AND R.D. v. SLOVAKIA	20649/18	01/09/2020	Articol 14+3
D v. FRANCE	11288/18	16/07/2020	Articol 14+8
POPOVIC AND OTHERS v. SERBIA	26944/13	30/06/2020	Articol 14+P1-1-1
HUDOROVIC AND OTHERS v. SLOVENIA	24816/14	10/03/2020	Articol 14+8 ; 14+3

Cauza Pissens și Eurometaal NV împotriva Belgiei: problematica comparabilității și a justificării în analiza discriminării (materie civilă, prescripție extinctivă) între persoane private și stat

În *cauza Pissens și Eurometaal*¹⁰, reclamanții au invocat încălcarea Articolului 14 împreună cu Articolul 6 din Convenție considerând că termenul de prescripție pentru introducerea unei acțiuni în răspundere contractuală a statului de cinci ani, în comparație cu termenul de prescripție pentru cererile statului împotriva indivizilor, la momentul material, de treizeci de ani, reprezintă o diferență nejustificată de tratament, în esență o discriminare¹¹. Statul Belgian a susținut că reclamanții nu au demonstrat plasarea acestora, în calitate de debitori, într-o situație comparabilă cu cea a statului atunci când are calitatea de debitor, în special din perspectiva de garant al interesului general, în virtutea căruia acționează. Ca atare, aceste două categorii de debitori nu ar putea fi considerate într-o situație similară, sau comparabilă. Termenele de prescripție indicate în cauză reprezintă măsuri proporționale iar prescripția de 5 ani urmărește un scop legitim, anume protejarea interesului general.¹²

În analiza discriminării, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat,

10 CEDO, *Pissens și Eurometaal NV c. Belgiei*, 66107/12 și alte două, 21 septembrie 2021.

11 CEDO, *Pissens și Eurometaal NV c. Belgiei*, para 50, 54,55

12 Ibid, Para 56-57.

implicit, că situațiile invocate nu sunt comparabile, însă a aplicat un test pornind de la ipoteza prezumptivă a existenței unei analogii între persoanele fizice și stat, sub aspectul vocației la dreptul de despăgubire. Astfel, Curtea a transferat inițial analiza elementelor discriminării de la testul comparabilității la testul justificării. Curtea s-a oprit la două chestiuni, considerate esențiale. Diferența de tratament între persoane private și stat, sub aspectul termenelor de prescripție aplicabile a urmărit un scop legitim, anume realizarea unei contabilități eficiente, iar pe de altă parte, statul a acționat în virtutea autorității publice.¹³

Curtea Europeană plasează analiza în relație cu dreptul de acces la o instanță de judecată și, în acest sens, consideră că stabilirea unui termen de prescripție de cinci ani nu reprezintă un interval de timp excesiv de scurt sau de natură a împiedica accesul la o instanță de judecată în cazul persoanelor private. Revenind la prezumția comparabilității între reclamanti și stat, Curtea achiesează la analiza realizată de Curtea Constituțională națională și consideră că diferența de tratament nu a fost disproporționată în raport de scopul legitim urmărit.¹⁴

Practic, este important să subliniem în aceasta cauză faptul că testul discriminării a fost aplicat de instanțele naționale și astfel acestea au acționat în exercițiul marjei de apreciere a statului oferite de Convenția Europeană, element notat de Curtea Europeană. În al doilea rând, Curtea a achiesat la concluziile instanțelor naționale care au rezultat din aplicarea testului comparabilității, dar în special al testului justificării, pe terenul Articolului 14 din Convenție.

Cauza Bela Németh împotriva Ungariei: problematica comparabilității în analiza discriminării (interzicerea executărilor silită în domeniul locuințelor, materie civilă) între persoane private și operatorii economici deținuti în totalitate de stat sau autorități locale de stat

Problema discriminării din perspectiva persoanei private în comparație cu statul este discutată în *cauza Bela Németh* prin asociere cu companiile deținute de stat în contextul în care legea națională s-a modificat prin impunerea unui moratoriu cu privire la evacuările din proprietățile rezidențiale afectate de proceduri de executare silită instituite pentru recuperarea datoriilor care decurg din contracte de împrumut în valută.¹⁵

Moratoriul nu se aplică autorităților locale și operatorilor economici deținuti în totalitate de stat sau de municipalități locale, cu condiția ca astfel de persoane juridice care au achiziționat proprietăți imobiliare la licitație să se angajeze să renoveze aceste proprietăți în termen de doi ani de la intrarea în posesia lor și să închirieze aceste proprietăți - prin intermediul unei licitații publice și în conformitate cu actele administrației locale privind închirierea - lucrătorilor, cu scopul de a promova crearea de noi locuri de muncă prin oferirea de locuințe subvenționate. Reclamantul, în calitate de ofertant la o licitație publică în cadrul unei proceduri de executare silită ce viza situația debitorului cu un împrumut în

13 Ibid, Para 60-61.

14 Ibid, para 62-63.

15 CEDO, *Bela Nemeth c. Ungariei*, 73303/14, 17 decembrie 2020, para 5.

valută, a depus oferta și a câștigat. Însă, după intrarea în vigoare a moratorului, ca măsură de atenuare a efectelor negative ale crizei financiare asupra debitorilor care dețineau împrumuturi în valută, evacuările au fost interzise iar reclamantul nu a mai putut beneficia de dreptul câștigat la licitație.¹⁶

Reclamantul a susținut că se afla într-o situație comparabilă cu cea a persoanelor juridice deținute în totalitate de stat sau de municipalități locale deoarece, ipotetic, ar fi putut să își asume și obligații similare cu cele ale acestor entități în ceea ce privește promovarea creării forței de muncă prin oferirea de locuințe publice, fiind discriminat ca persoană privată. Guvernul a susținut că tratamentul diferențiat a fost justificat având în vedere funcția îndeplinită de astfel de entități – promovarea interesului public prin crearea locurilor de muncă, oferirea de locuințe pentru servicii reduse și astfel prezervarea comunităților rurale, aceasta fiind într-o situație diferită de persoanele private.¹⁷

În analiza aspectelor care intră sub incidența Articolului 14 din Convenție, Curtea Europeană se raportează la principiile statuate în cauza *Fabian v. Ungaria*¹⁸ și pornește de la premiza că o diferență de tratament poate ridica o problemă din punctul de vedere al interzicerii discriminării numai în cazul în care persoanele supuse unui tratament diferit sunt într-o situație relevant similară, luând în considerare elementele care caracterizează circumstanțele lor în context particular. Astfel, elementele care caracterizează situațiile diferite și care determină comparabilitatea acestora trebuie evaluate în funcție de obiectul și scopul măsurii care induce distincția în cauză.¹⁹

Curtea Europeană arată că, din motive instituționale și funcționale, serviciile furnizate de sectorul public în comparație cu cele furnizate de sectorul privat pot fi de obicei supuse diferențelor juridice, și de fapt substanțiale, nu în ultimul rând în domeniile care implică exercitarea autorității de stat și furnizarea de servicii publice esențiale. Persoanele juridice deținute în totalitate de stat sau de către autorități locale, spre deosebire de persoanele fizice, pot fi angajate în exercitarea autorității de stat și, prin urmare, funcțiile lor pot fi de natură diferită, deși măsura în care acest lucru este efectiv poate depinde de funcțiile specifice pe care trebuie să le îndeplinească. În plus, nu se poate presupune că termenii și condițiile privind oferirea de locuințe subvenționate vor fi similare pentru entitățile publice și cvasi-publice, ca și pentru persoanele private și, prin urmare, nu se poate presupune că acestea vor fi în situații similare relevante în acest sens.²⁰ Pornind de la aceste aprecieri, Curtea concluzionează că reclamantul nu a demonstrat că, în calitate de persoană privată, s-a aflat într-o situație relevantă similară cu operatorii economici deținuți de către stat și, în consecință, în cauză nu se poate reține discriminarea, contrar prevederilor Articolului 14 împreună cu Articolul 1 din Protocolul 1 al Convenției.

¹⁶ Ibid, para 6-12.

¹⁷ Ibid para 59-60.

¹⁸ CEDO, *Fábián c. Ungariei* [GC], nr.78117/13, 5 septembrie 2017.

¹⁹ CEDO, *Bela Nemeth c Ungariei*, para 64.

²⁰ Ibid, para 66-67.

Popović și alții c. Serbiei: prevalența testului justificării față de testul comparabilității în analiza discriminării (acordarea beneficiilor sociale, materie civilă) între persoane civile cu dizabilități și persoane cu statut de militar, cu dizabilități

Cauza Popović și alții vizează discriminarea survenită în oferirea beneficiilor sociale pentru persoanele cu dizabilități. Reclamanții, beneficiari civili, susțin că li s-au acordat prestații financiare vizând dizabilitatea, asistență și ortopedie în cuantum mai mic decât beneficiarilor militari, în ciuda faptului că ambele categorii suferă de paraplegie.²¹

În analiza faptelor de discriminare, Curtea Europeană pornește de la premisa că prima problemă care presupune examinarea cazului vizează testul comparabilității, anume dacă reclamanții ca persoane civile cu dizabilitate și veteranii de război cu dizabilitate pot fi considerate două grupuri plasate în situații analoage sau relativ similare. În mod interesant, Curtea Europeană arată că, în acest caz, nu a considerat necesar să adopte o viziune rigidă privind chestiunea comparabilității, în înțelesul jurisprudenței Curții deoarece tratamentul diferențiat contestat are o justificare obiectivă și rezonabilă.²² Aici, Curtea face o simplă trimitere succintă la paragraful 42 al hotărârii prin care invocă Convenția Europeană privind Asistența Medicală și Socială și în special faptul că termenul de „asistență” în contextul Convenției privind asistența medicală și socială „nu acoperă beneficiile plătite ca urmare a rănilor din război” și că aceste beneficii sunt „în general, reglementate prin diferite legi față de cele care se referă la protecția socială și beneficiile sociale”.²³ Aceasta trimitere pare a justifica *ab initio* ideea că cele două grupuri nu se plasează într-o situație similară, însă acest lucru nu este examinat în mod expres.

În opinia Curții, astfel cum a susținut și Guvernul, ceea ce justifică în mod esențial tratamentul diferențiat era modul în care cele două grupuri au suferit vătămările rezultate într-o dizabilitate. În cazul veteranilor de război acestea au survenit în cadrul serviciului lor militar, pe durata căruia, prin natura împrejurărilor, au fost expuși unui nivel mai înalt de risc, în timp ce erau angajați în exercitarea sarcinilor impuse de stat. Vătămările lor sunt mai greu de asigurat din cauza riscului ridicat în situația de război și pentru ei ar fi, în general, mai dificil să obțină, pe cale judiciară, vreun remediu pentru prejudiciile suferite, de exemplu, din cauza agenților unui stat opus implicat într-o confruntare militară. Astfel, facilitățile acordate de stat militarilor reprezintă și o consecință a obligațiilor corespunzătoare din partea statului și presupune o datorie morală pe care statele se consideră obligate să o onoreze, ca răspuns la serviciul oferit de veteranii lor de război. Curtea Europeană a reținut faptul că potrivit legislației naționale aplicabile, civilii cu dizabilități cărora le lipseau mijloacele de trai puteau fi îndreptățiți la un număr de facilități la care nu aveau acces unii veterani de război, astfel că tratamentul diferențiat real între cele două grupuri putea fi mai nesemnificativ decât se susținea, diferențele fiind bazate pe motive relevante și suficiente.²⁴

21 CEDO, *Popović și alții c. Serbiei*, no. 26944/13, 14616/16, 14619/16 et al, 30 iunie 2020.

22 CEDO, *Popović și alții c. Serbiei*, para 74-75.

23 Ibid, para 75 cu trimitere la para 42.

24 Ibid, para 76-78.

Hotărârea Curții prin care s-a constatat că nu se încalcă prevederile Articolului 14 împreună cu Articolul 1, Protocolul 1 din Convenție a fost adoptată cu 5 voturi pentru și 2 voturi împotriva. În opinia separată, judecătorii își exprimă acordul cu privire la neîncălcarea Articolului 14, însă sancționează în mod expres faptul că, în examinarea faptelor de discriminare, s-a omis aplicarea testului comparabilității, ca precondiție esențială în analiza Articolului 14 al Convenției.²⁵

Aceștia consideră rationamentul majorității ca fiind problematic deoarece „comparabilitatea pare a fi o condiție prealabilă logică pentru orice evaluare a justificării unei diferențe de tratament, chiar dacă exercițiul de comparabilitate în sine nu este o ecuație matematică”. Citând opiniile concurente exprimate în cauza *Fabian v. Ungaria*, cei doi judecători arată că „prima întrebare critică dintr-o analiză a Articolului 14 este dacă două persoane sau grupuri de persoane se află într-o situație similară sau relevant similară”. Numai în cazul în care se verifică o astfel de comparabilitate se pune problema diferenței de tratament dintre aceste persoane și dacă aceasta este justificată. De fapt, nu există nicio problemă conceptuală de tratare a situațiilor care nu sunt similare sau comparabile într-un mod diferit: însăși problema tratamentului diferit al situațiilor necomparabile nu are niciun sens. Comparabilitatea este condiția prealabilă logică pentru angajarea în exercitarea examinării justificării unei diferențe de tratament. Într-un cuvânt, fără comparabilitate, nu se pune problema tratamentului diferențiat și, prin urmare, a discriminării.²⁶ În cauză, cei doi judecători consideră că „alegerea majorității de a evita abordarea acestei chestiuni de comparabilitate indică o scurtătură metodologică care modifică logica exercițiului”²⁷ și care poate fi de natură a induce lipsă de claritate și de coerență în procesul de examinare al cauzelor sub aspectul Articolului 14 din Convenție.

Cauza Adzhigitova și alții împotriva Rusiei: lipsa unor elemente de natura unui caz prima facie de discriminare rasială sau etnică în materia dreptului penal

Cauza *Adzhigitova și alții*²⁸ vizează o acțiune a forțelor militare în Cecenia ce a implicat percheziționarea caselor, arestarea, maltratarea, uciderea unei persoane și incendierea a patru case, din considerente etnice împotriva reclamanților, de etnie avară. În aceasta cauză, Curtea Europeană se raportează la discriminare din perspectiva acțiunilor sau actelor care sunt motivate de existența unui criteriu de discriminare interzis, situându-ne în planul infracțiunilor motivate de discriminare, cunoscute ca infracțiuni de ură. Curtea invocă aici principiile statuate în cauza *Nachova și alții împotriva Bulgariei*²⁹ și *Timishev împotriva Rusiei*³⁰, ambele punând în discuție acte, respectiv acțiuni ale agenților statului motivate de criteriul rasial sau etnic. Pe de altă parte, se pune în discuție aspectul procedural al eficienței investigațiilor acestor acțiuni, cu privire la legătura de cauzalitate între actul săvârșit și criteriul de discriminare, în esență, o caracteristică a victimei care

25 Ibid, Opinie concurentă comună a judecătorilor Ravarani și Schukking.

26 Ibid, opinia judecătorilor O’Leary și Koskelo în cauza *Fabian c. Ungariei* citată în opinia concurentă.

27 CEDO, *Popović și alții c. Serbiei*, Opinie concurentă comună a judecătorilor Ravarani și Schukking.

28 CEDO, *Adzhigitova și alții c. Rusiei*, nos. 40165/07 and 2593/08, 22 iunie 2021.

29 CEDO, *Nachova și alții c. Bulgariei* [GC], nos. 43577/98 and 43579/98, 6 iulie 2005.

30 CEDO, *Timishev c. Rusiei*, no. 55762/00 și 55974/00, 13 decembrie 2005.

a constituit sau cel puțin a reprezentat într-o anumită proporție motivul pentru care a fost săvârșit actul în cauză.³¹

Curtea Europeană concluzionează că uciderea și incendierea proprietăților nu au fost comise de agenți ai statului și, în consecință, nu se pune în discuție o încălcare a Articolului 2 împreună cu Articolul 14. În strânsă legătură cu această concluzie, Curtea Europeană face trimitere la discriminarea *prima facie*, anume, fapte de natură a da naștere unei prezumții de discriminare. Aceste prezumții reprezintă un element cheie în cazurile de discriminare, deoarece în condițiile unor indicii de natură a prezuma o discriminare *prima facie*, sarcina probei se transferă, în fața CEDO, către Statul reclamat. Sub aspect procedural, în temeiul Articolului 14, principiul determină și obligația autorităților de a investiga dacă actele imputate (infracțiunile săvârșite) au fost motivate de ură rasială sau etnică. Astfel, Statul trebuie să demonstreze că nu s-a încălcat principiul discriminării și că au fost depuse diligențele necesare pentru a stabili dacă ura rasială sau etnică a jucat sau nu un rol în acțiunile imputate.³²

În *cauza Adzhigitova și alții*, Curtea Europeană reține că nu au fost prezentate nici în fața instanțelor naționale, nici în fața Curții, elemente care să sugereze că uciderea unor persoane, actele de incendiere sau măsurile de percheziție au fost motivate rasial, respectiv datorită etniei avar a reclamanților și nu ar exista indicii că au fost folosite insulte rasiste când au fost săvârșite infracțiunile în cauză. Curtea Europeană ajunge la concluzia că materialul probator din dosar evidențiază faptul că principalele ținte ale operațiunii au fost persoane individuale presupuse a fi membrii unui grup armat ilegal, și nu comunitatea avar. În legătură cu această concluzie, punctăm faptul că se face trimitere la *cauza Lingurar împotriva României*.³³ Aici, Curtea s-a referit la profilarea rasială a unei comunități de către poliție și a constatat discriminarea pe baza originii etnice. Curtea a notat că autoritățile au vizat comunitatea romă și au extins la întreaga comunitate comportamentul infracțional al unor membri pe baza originii lor etnice. Practic, în *cauza Adzhigitova și alții*, Curtea conchide că nu există elemente care să constate faptul că prejudecățile rasiale au fost un factor causal din spatele operațiunilor reclamate.³⁴

31 CEDO, *Nachova și alții c. Bulgariei* [GC], nos. 43577/98 and 43579/98, *Menson și alții c. Marii Britanii*, no. 47916/99, 6 mai 2003.

32 CEDO, *Timishev c. Rusiei*, no. 55762/00 și 55974/00, *Chassagnou și alții c. Franței* [GC], nos. 25088/94, 28331/95 and 28443/95, 29 aprilie 1999, *Nachova și alții c. Bulgariei* [GC], nos. 43577/98 and 43579/98.

33 CEDO, *Lingurar și alții c. României*, no. 5886/15, 16 octombrie 2018.

34 Totuși, într-o analiză separată a Articolului 14 împreună cu Articolul 3, Curtea constată că au existat elemente de natură a declanșa obligația procedurală de investigare a posibilelor elemente etnice. Pentru detalii a se vedea Dezideriu Gergely, „Jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului privind încălcarea Articolului 14 din Convenție și stadiul cauzelor împotriva României”, *Noua Revista de Drepturile Omului*, nr. 2/2021, pp. 7-35.

Cauza R.R. și R.D. împotriva Slovaciei: caracterul general al unor afirmații privind discriminarea rasială sunt insuficiente pentru a indica fapte de discriminare în materia dreptului penal

*R.R. și R.D.*³⁵ vizează o operațiune de amploare a poliției, cu un efectiv de șaizeci și trei de ofițeri, din care cincisprezece ofițeri din forța de intervenție rapidă și douăzeci și trei de vehicule. Operațiunea s-a desfășurat într-o zonă locuită de romi. Reclamanții au susținut că efectivele de poliție nu au fost interesate să verifice identitatea persoanelor, au intrat în locuințe aleatoriu, fără autorizație, au utilizat forța, în mod excesiv, față de persoane de etnie romă din comunitate, au utilizat insulte rasiste, un limbaj răzbunător și au distrus în mod intenționat bunuri.³⁶ În ceea ce privește discriminarea, reclamanții au invocat faptul că etnia romă și rasismul instituționalizat în Slovacia au constituit factorii decisivi în actele de violență ce au rezultat din planificarea și executarea operațiunii de poliție precum și în ceea ce privește lipsa unor investigații efective în legătură cu aceste acțiuni, contrar prevederilor Articolului 14 coroborat cu Articolul 3 și Articolul 13 din Convenția Europeană.³⁷

Guvernul a susținut că pe parcursul investigației nu s-a invocat faptul că operațiunea poliției a fost motivată de rasism, cât de natură punitivă. Plângerile reclamanților au fost examinate în detaliu fără nicio tentă rasistă, concluzionându-se că operația a constituit o acțiune de identificare a unor persoane fără aspecte represive. Cu privire la remarcile rasiste ale polițiștilor, aceste afirmații au fost respinse, nu au fost stabilite, și chiar dacă s-ar fi confirmat aceasta ar fi reprezentat un caz izolat și nu un indicator al vreunei dimensiuni instituționale.³⁸

Curtea Europeană a analizat problematica discriminării în raport de două aspecte esențiale: planificarea operațiunii, pe de o parte, și executarea operațiunii, pe de altă parte. În prezenta analiza ne oprim doar asupra evaluării Curții cu privire la executarea operațiunii. Raportându-se la cauza *Stoica v. România*, Curtea Europeană a reiterat că violența rasială este un afront deosebit la demnitatea umană și, având în vedere consecințele sale periculoase, necesită din partea autorităților o vigilență specială și o reacție viguroasă, motiv pentru care autoritățile trebuie să utilizeze toate mijloacele disponibile pentru a combate rasismul și violența motivată rasial.³⁹

În subsidiar, Curtea a invocat principiile statuate în cauza *Lakatošová și Lakatos c. Slovaciei* reiterând faptul că autoritățile statului au datoria suplimentară de a lua toate măsurile rezonabile pentru a demasca orice motiv rasist și de a stabili dacă ura sau prejudecățile etnice ar fi putut avea sau nu un rol în evenimente. Curtea a atras atenția asupra unei statuări prevalente în jurisprudența sa, anume că „tratarea violenței și brutalității induse rasial pe picior de egalitate cu cazurile care nu au nuanțe rasiste ar însemna să închidem ochii asupra naturii specifice a faptelor care sunt deosebit de distructive față de drepturile fundamentale. Eșecul de a face o distincție în modul în care

35 CEDO, *R.R. și R.D. c. Slovaciei*, no. 20649/18, 1 septembrie 2020.

36 CEDO, *R.R. și R.D. c. Slovaciei*, para 39-44.

37 Ibid, para 190.

38 Ibid, para 195.

39 CEDO, *Stoica c. României*, nr. 42722/02, 4 martie 2008.

sunt tratate situații esențial diferite poate constitui un tratament nejustificat, ireconciliabil cu Articolul 14 din Convenție. Desigur, dovedirea motivației rasiale va fi adesea extrem de dificilă în practică. Obligația statului reclamat de a investiga posibile tonuri rasiste ale unui act violent este o obligație de diligență și nu absolută. Cu toate acestea, autoritățile trebuie să facă ceea ce este rezonabil, având în vedere circumstanțele cazului, în special pentru a colecta și asigura dovezile, să exploreze toate mijloacele practice de descoperire a adevărului și să adopte decizii pe deplin motivate, imparțiale și obiective, fără a omite fapte suspecte care ar putea fi indicativ al violenței induse de rasism”.⁴⁰

Pornind de la aceste principii fundamentale pentru analiza cauzei, Curtea Europeană a observat că argumentele reclamanților se bazează pe faptul că înaintea operațiunii unul dintre ofițerii de poliție a făcut remarci rasiste, spunând „astăzi cartierul va arde”, în timpul operațiunii un alt ofițer a spus „ieșiți afară, astăzi, țiganilor, veți pieri” iar alți ofițeri implicați în operațiune se aflau în relații tensionate cu comunitatea locală de mult timp. Aceste acuzații au fost investigate iar anchetatorul responsabil a examinat în detaliu declarațiile celor implicați, a avut interogatorii cu aceștia și a luat în considerare dovezile unui expert în psihologie atât în legătură cu reclamanții, cât și cu ofițerii în cauză. Susținerile reclamanților în fața autorităților naționale nu au oferit detalii specifice și s-au limitat la argumentul general că „un motiv rasist nu poate fi exclus”, că există „un potențial motiv rasist în acțiunile suspectilor” și că „toate victimele sunt de etnie romă” iar „motivația ofițerilor ar fi putut avea legătură cu etnia victimelor”.⁴¹

Luând act de aceste aspecte, Curtea Europeană a considerat că autoritățile naționale și-au îndeplinit obligația de a investiga faptele de discriminare legate de executarea operațiunii, materialul probator în cauză nefiind de natură a determina Curtea să constate că atitudinile rasiste au jucat vreun rol în operațiunea politiei.⁴² Mai degrabă, subliniază Curtea Europeană, astfel cum au reținut investigatorii, argumentele reclamanților denotă că motivația operațiunii a fost una vindictivă. În plus, argumentele de natură generală ale reclamanților cu privire la modul în care investigația a fost desfășurată și concluzionată nu sunt de natură a evidenția fapte de discriminare.

Practic, pe terenul Articolului 14, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că autoritățile naționale și-au îndeplinit obligația de diligență sub aspectul investigării discriminării dar, în privința reclamanților, argumentele privind discriminarea, atunci când sunt prea generale, nu sunt de natură a releva fapte de discriminare. Pe de altă parte, nu este de ignorat faptul că, în cauza, Curtea Europeană a constatat încălcarea prevederilor Articolului 3 atât sub aspect substanțial cât și procedural precum și coroborat cu Articolul 14, însă sub aspectul lipsei investigării discriminării în legătură cu planificarea operațiunii de poliție.⁴³

40 CEDO, *Lakatošová și LAKATOS c. Slovaciei*, nr. 655/16, 1 decembrie 2018.

41 CEDO, *R.R. și R.D. c. Slovaciei*, para 209-210.

42 Ibid, para 212.

43 CEDO, *R.R. și R.D. c. Slovaciei*, no. 20649/18, 1.09.2020.

Caamaño Valle împotriva Spaniei și Strobye și Rosenlind împotriva Danemarcei: restricționarea dreptului la vot pe baza lipsei capacității de exercițiu în limitele unei relații rezonabile de proporționalitate

*Cauza Caamaño Valle*⁴⁴ se referă la dreptul de vot al unei persoane plasate sub tutela parțială datorită dizabilității intelectuale. Înaintea împlinirii vârstei de 18 ani a fiicei sale, mama a introdus în fața instanței de judecată o cerere cu privire la extinderea tutelei legale asupra fiicei, o tânără cu dizabilități mintale, solicitând ca aceasta să fie privată de capacitatea juridică, cu excepția exercitării dreptului la vot.

*Cauza Strobye și Rosenlind*⁴⁵ se referă tot la dreptul la vot, în condițiile în care reclamanții au fost lipsiți de capacitatea de exercițiu prin decizii ale instanțelor de judecată, iar în baza prevederilor legale aplicabile, nu aveau dreptul de vot la alegerile generale. Aceștia s-au adresat instanțelor daneze considerând că li s-a refuzat dreptul la vot la alegerile parlamentare, contrar prevederilor Convenției Europene privind protecția împotriva discriminării și participarea prin vot la alegeri.

Instanța de judecată spaniolă a considerat că fiica reclamantei nu era capabilă să-și exercite dreptul de vot. Judecătorul a explicat diferența dintre conceptul general al dizabilității în contextul Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități și instituția juridică spaniolă a incapacității (*incapacitación*), care era destinată să garanteze drepturile persoanelor cu dizabilități. S-a referit la jurisprudența Curții Supreme conform căreia Convenția ONU și instituția de incapacitate erau compatibile și a stabilit că o persoană care a fost declarată fără capacitate de exercițiu (*incapacitado*) în cursul procedurilor judiciare (și care nu este capabilă să se gestioneze), nu poate fi comparată cu o persoană care suferă de un handicap, dar este capabilă să se gestioneze⁴⁶.

Instanța de judecată a statuat ca limitările impuse în ceea ce privește dreptul de vot al fiicei reclamantei nu s-au bazat nici pe cerința unei capacități cognitive sau intelectuale superioare, nici pe lipsa de cunoștințe cu privire la opțiunile sale de vot (adică alegerea sa pentru un candidat sau partid) și nici pe orice iraționalitate ipotetică în legătură cu astfel de alegeri, ci cu privire la stabilirea strictă și obiectivă a lipsei sale de capacitate în ceea ce privește afacerile politice și chestiunile electorale. Expertul medical și judecătorul au constatat deficiențele notabile de a exercita o alegere electorală.⁴⁷

Judecătorul a recunoscut că privarea unei persoane de drepturile sale de vot nu ar putea fi o consecință automată a unei constatări judiciare de incapacitate juridică și că deciziile care se ocupă de astfel de situații trebuiau motivate pe larg. Restricționarea dreptului la vot nu a fost justificată de faptul că fiica reclamantei nu știa nimic despre sistemul politic spaniol, ci pentru că era extrem de influențabilă și nu era conștientă de consecințele vreunui vot pe care l-ar putea da.⁴⁸ Hotărârea judecătorească a fost contestată, însă recursurile au fost respinse de instanțele superioare, inclusiv de Curtea Supremă și

44 CEDO, *Caamaño Valle c. Spaniei*, no. 43564/17, 11.05.2021.

45 CEDO, *Strobye și Rosenlind c. Danemarcei*, no. 25802/18 și 27338/18, 2.02.2021.

46 CEDO, *Caamaño Valle c. Spaniei*, para 7.

47 CEDO, *Caamaño Valle c. Spaniei*, para 8.

48 Ibid, para 8

Curtea Constituțională spaniolă.⁴⁹

În *cauza Strobye și Rosenlind* instanțele de judecată daneze au respins acțiunile reclamanților. Curtea Supremă pe fond, dar și în recurs, a analizat cazul din perspectiva Convenției Europene a Drepturilor Omului și a jurisprudenței sale relevante.⁵⁰ A constatat că măsura contestată de reclamanți a urmărit un scop legitim și a fost proporțională, fiind necesare îndeplinirea unor cerințe stricte pentru a priva o persoană de capacitatea sa de exercițiu și pentru a menține o astfel de incapacitate, strâns legat de situația persoanei în cauză și capacitatea acesteia de a prevedea deciziile sale și de a lua decizii conștiente și judicioase. Persoana respectivă trebuie să nu poată să-și gestioneze propriile afaceri din cauza dizabilității mentale, iar o hotărâre juridică privind lipsa capacității trebuie să fie necesară pentru a împiedica persoana în cauză să își expună activele, veniturile sau alte interese financiare la riscul pierderilor majore sau pentru a preveni exploatarea.⁵¹

În analiza sa privind Articolul 14 și Articolul 3 din Protocolul nr. 1 privind dreptul la alegeri libere prin vot, în *cauza Caamaño Valle*, Curtea Europeană a pornit de la premisa că sistemul spaniol nu a stabilit o restricție automată a votului pentru persoanele aflate sub tutelă în situații similare cu cele ale fiicei reclamantei, ci a luat în considerare facultățile efective ale acestor persoane, care urmau să fie analizate în timpul procedurilor judiciare intentate pentru ca astfel de persoane să fie declarate incapabile.⁵² Prezumția din legislația spaniolă era că persoanele cu dizabilități au capacitatea juridică și capacitatea de a acționa, cu excepția cazurilor în care gradul de handicap este de așa natură încât le împiedică a se îngriji de ei înșiși. În consecință, cei care suferă de o boală mintală care îi împiedică să se îngrijească singuri pot fi declarați incapabili și puși sub tutela unui tutore sau a unui curator.⁵³

În opinia Curții Europene, faptul că patru instanțe judiciare diferite au fost implicate în evaluarea „aptitudinii de a vota” a fiicei reclamantei iar înlăturarea dreptului de vot a acesteia s-a bazat pe lipsa ei de înțelegere a sensului unui vot și a susceptibilității sale de a fi influențată, conduce la concluzia ca renunțarea în ceea ce privește capacitatea de exercițiu nu a fost disproporționată la scopul legitim urmărit.⁵⁴

Curtea a reținut că dreptul la vot al fiicei reclamantei a fost restricționat din cauza capacității sale mentale limitate. Diferența de tratament dintre fiică (al cărei drept de vot era restricționat) și persoanele care aveau dreptul de vot se baza, așadar, pe capacitatea mentală a fiecărei persoane. Curtea Europeană a considerat că o diferență de tratament bazată pe astfel de motive urmărește un scop legitim și că există o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit să se realizeze. Evaluarea care a stat la baza concluziei Curții, conform căreia interferențele cu dreptul la vot ale fiicei reclamantei au fost justificate în temeiul Articolului 3 din Protocolul nr. 1, a luat în considerare statutul special al fiicei reclamantei (adică faptul că gradul capacității sale juridice fusese modificat).

49 Ibid, para 9-15.

50 CEDO, *Strobye și Rosenlind c. Danemarcei*, para 14-16.

51 CEDO, *Strobye și Rosenlind c. Danemarcei*, para 17.

52 CEDO, *Caamaño Valle c. Spaniei*, para 65.

53 Ibid, para 66.

54 Ibid, para 72

Curtea Europeană a concluzionat că aceste considerații sunt valabile în contextul Articolului 14 astfel încât nu se poate reține o încălcare a Articolului 14 din Convenție, coroborat cu Articolul 3 din Protocolul nr. 1, nici cu Articolul 1 din Protocolul nr. 12.⁵⁵

În *cauza Strobye și Rosenlind* Curtea Europeană a acceptat „că măsura reclamată urmărea obiectivul legitim de a se asigura că numai cetățenii capabili să evalueze consecințele deciziilor lor și să ia decizii conștiente și judicioase ar trebui să participe la afacerile publice”.⁵⁶ Curtea Europeană a reținut că, în Danemarca, persoanele cu dizabilități mintale nu au fost, în general, supuse restricțiilor; și nici persoanele aflate sub tutelă în temeiul legii naționale cât doar acele persoane care, după o evaluare judiciară individualizată, au fost, considerate ca lipsite de capacitate juridică de către o instanță de judecată. Astfel, în opinia Curții, legislația daneză era diferită, în mod semnificativ, față de legislația examinată în *cauza Alajos Kiss*.⁵⁷ În cazul în care toate persoanele, fie sub tutelă totală sau parțială, au fost supuse unei restricții automate, generale, în ceea ce privește votul.

În consecință, Curtea a statuat că diferența de tratament a reclamantilor, care fuseseră lipsiți de capacitatea lor juridică la momentul respectiv, a urmărit un scop legitim și că a existat o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit, astfel că nu se încalcă Articolul 14 din Convenție, coroborat cu Articolul 3 din Protocolul nr. 1.⁵⁸

7. Hotărârile Curtii Europene a Drepturilor Omului privind România în care nu se constată încălcarea Art. 14 din Convenție

Cauza	Plângerea	Data	Neîncălcarea Convenție
CASE OF NAPOTNIK v. ROMANIA	33139/13	10/20/2020	Art. 14+8
CASE OF ÁDÁM AND OTHERS v. ROMANIA	81114/17	10/13/2020	Art. 14+8
CASE OF STOIAN v. ROMANIA	289/14	6/25/2019	Art. 14+P1-2
CASE OF CERNEA v. ROMANIA	43609/10	2/27/2018	Art. 14+8
CASE OF LINGURAR AND OTHERS v. ROMANIA	5886/15	10/16/2018	Art. 14
CASE OF ALEXANDRU ENACHE v. ROMANIA	16986/12	10/03/2017	Art. 14
CASE OF LUPENI GREEK CATHOLIC PARISH AND OTHERS v. ROMANIA	76943/11	11/29/2016	Art. 14+8
CASE OF BOACĂ AND OTHERS v. ROMANIA	40355/11	01/12/2016	Art. 14
CASE OF ION BĂLĂȘOIU v. ROMANIA	70555/10	2/17/2015	Art. 14+8

55 CEDO, *Caamaño Valle c. Spaniei*, para 82, 83.

56 CEDO, *Strobye și Rosenlind c. Danemarcei*, para 97.

57 CEDO, *Alajos Kiss c. Ungariei*, no. 38832/06, 20 mai 2010.

58 CEDO, *Strobye și Rosenlind c. Danemarcei*, para 130-131.

CASE OF LUPENI GREEK CATHOLIC PARISH AND OTHERS v. ROMANIA	76943/11	5/19/2015	Art. 14
CASE OF NAIDIN v. ROMANIA	38162/07	10/21/2014	Art. 14+6-1; Art. 14+8
CASE OF M. AND C. v. ROMANIA	29032/04	9/27/2011	Art. 14
CASE OF SOARE AND OTHERS v. ROMANIA	24329/02	2/22/2011	Art. 14

Cauza Napotnik c. României: tratamentul diferențiat pe baza unui criteriu intezis (maternitate) poate fi justificat

*Cauza Napotnic*⁵⁹ a vizat situația reclamantei, în calitate de diplomat, rechemată din postul său de la Ambasada României la Ljubljana, pentru că era însărcinată. A avut doi copii. În timpul primei sarcini a fost înlocuită temporar pentru perioada de concediu de maternitate. Imediat ce a anunțat a doua sarcină, Ministerul Afacerilor Externe a decis să-i înceteze detașarea la Ljubljana și să o recheme la București. S-a considerat că nu își va putea desfășura activitatea din cauza absențelor pentru programări medicale și concediu de maternitate. Împotriva măsurii s-a introdus o acțiune civilă împotriva MAE, susținând că încetarea detașării în străinătate a fost discriminatorie, pe considerentul stării de maternitate.

În examinarea cauzei, Curtea Europeană a pornit de la premiza ca doar femeile puteau fi tratate în mod diferit din motive de maternitate și, din această cauză, un asemenea tratament diferențiat echivala cu o discriminare directă pe criterii de sex, dacă nu era justificat. Curtea a reținut că o abordare similară are și Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJEU).⁶⁰ Stabilind că reclamanta a fost tratată în mod diferit pe criterii de sex, Curtea a acceptat că decizia de a o rechema a urmărit scopul legitim al protecției drepturilor altora, în special a cetățenilor români care aveau nevoie de asistență consulară în Slovenia.⁶¹

Autoritățile naționale și Guvernul au considerat că încheierea prematură a postului a fost justificată de faptul că absențele ei pentru programările medicale și din cauza concediului maternal ar fi periclitat capacitatea funcțională a secției consulare a ambasadei. În timpul absenței anterioare a reclamantei de la oficiul consular, serviciile au fost suspendate iar cererile pentru acordarea asistenței au fost redirecționate spre țările învecinate. Așadar, era clar că, având în vedere natura muncii sale și caracterul urgent al cererilor pe care aceasta trebuia să le soluționeze, absența reclamantei de la oficiul consular a afectat serios activitatea consulară în ambasadă.⁶²

Deși condițiile de muncă s-au schimbat din cauza încheierii premature a postului din străinătate, această schimbare nu putea fi echivalată cu pierderea locului de muncă. Consecințele acestui tratament pentru reclamantă nu aveau aceeași natură ca cele interzise

59 CEDO, *Napotnik c. României*, 33139/13, 20 octombrie 2020.

60 CEDO face trimitere la *hotărârea Dekker* din 8 noiembrie 1990, C 77/88; *hotărârea Webb* din 14 iulie 1994, C-32/93).

61 CEDO, *Napotnik c. României*, para 80.

62 Ibid, para 80

expres de legislația națională în materia egalității de șanse și de obligațiile internaționale ale statului în sfera protecției gravidității și a maternității. Având în vedere că ea a fost promovată în funcție de angajatorul ei în ciuda absenței sale prelungite, nu apare că ar fi suferit vreun impediment pe termen lung în cariera sa diplomatică. Mai mult, instanțele naționale au reiterat expres că decizia imputată nu a constituit o măsură disciplinară. În consecință, Curtea a conchis că, de vreme ce decizia a fost motivată prin starea de graviditate a reclamantei, ea nu a urmărit s-o plaseze într-o poziție nefavorabilă. Astfel, autoritățile naționale au oferit motive pertinente și suficiente pentru a justifica necesitatea măsurii fără a se încalca prevederile Articolului 1 din Protocolul 12 la Convenție. În esență, Curtea Europeană a constatat că reclamanta a fost tratată diferit pe motive de sex, dar că autoritățile naționale au justificat suficient această diferență de tratament prin necesitatea de a asigura funcționarea secției consulare a ambasadei și, în cele din urmă, de a proteja drepturile altora, și anume ale românilor care au nevoie de asistență în străinătate.

Cauza Adam și alții c. României: sistemul de evaluare al învățământului în limba maternă și condițiile necesare incidenței Protocolului 12 la Convenție

În *cauza Adam și alții*⁶³, reclamantii, etnici maghiari, au frecventat școli în limba maternă în România însă niciunul din ei nu a reușit să obțină diploma de bacalaureat. Ei s-au plâns Curții Europene arătând că au avut la dispoziție mai puțin timp decât colegii lor români pentru a se pregăti la examene sau pentru a se odihni între acestea și, astfel, au avut mai puține șanse de succes la examenele de bacalaureat. Nu s-au plâns doar de timpul acordat pentru odihnă și pregătire între examene, ci și de faptul că testele pe care trebuiau să le susțină la limba și literatura română au fost foarte dificile. Guvernul a susținut, printre altele, că elevii își pot alege limba de predare și nu există nicio obligație ca un etnic maghiar să meargă la o școală unde predarea era în limba respectivă.⁶⁴

Curtea Europeană a reținut că standardele de jurisprudență pe care le-a elaborat cu privire la protecția conferită de Art. 14 (interzicerea discriminării) sunt aplicabile cauzelor introduse în temeiul Art. 1 din Protocolul nr. 12. Astfel, în sensul Articolului 14, o diferență de tratament este discriminatorie dacă „nu are o justificare obiectivă și rezonabilă”, și anume dacă nu a urmărit un „scop legitim” sau nu a existat o „relație rezonabilă de proporționalitate” între mijloacele utilizate și scopul urmărit a fi realizat.⁶⁵

Curtea a observat că elevii aflați în situația reclamantilor trebuiau să promoveze cu două examene mai mult decât elevii care studiau în limba română. Aceasta situație era, totuși, consecința directă și inevitabilă a alegerii conștiente și voluntare a reclamantilor să studieze într-o altă limbă, iar statul le oferă o astfel de posibilitate. În acest sens, Curtea a observat că legea recunoaște un drept, dar nu impune elevilor aparținând unei minorități naționale obligația de a studia în limba lor maternă.⁶⁶

Calendarul examenelor a fost stabilit la începutul fiecărui an școlar și nu părea

63 CEDO, *Adam și alții c. României*, no.81114/17 et al., 13 octombrie 2020.

64 Ibid, para 1 și 2-8.

65 Ibid, para. 82.

66 Ibid, para. 101.

să difere semnificativ de la un an la altul, ceea ce înseamnă că elevii în cauză au avut suficient timp pentru a se pregăti atât academic, cât și mental, pentru examene. Programul bacalaureatului, privit în ansamblu, nu pare a fi impus o povară excesivă candidaților sau că aceștia au avut, în medie, mult mai puțin timp de odihnă decât colegii români. De asemenea, Curtea a luat act de statisticile furnizate de Guvern, care au arătat că au existat rate de succes similare la examenele finale de bacalaureat pentru toți elevii, într-un interval de timp. Ca atare, Curtea nu a identificat în materialul cauzei niciun element care să conducă la concluzia că reclamanții au fost privați în practică de o alegere reală de a beneficia de educație în limba lor maternă sau că statul avea o agendă de asimilare forțată.⁶⁷

În plus, Curtea a considerat că nici consecințele alegerii limbii de studiu pentru reclamanți și ale organizării de către autorități a învățământului într-o limbă minoritară și a examenelor de bacalaureat nu i-au plasat pe aceștia într-o situație diferită, suficient de semnificativă pentru a atrage incidența Articolului 1 din Protocolul nr.12 la Convenție.⁶⁸ În consecință, Curtea a considerat că nu mai este necesară analiza justificării prezentate de către Stat și nu se constată o încălcare a Articolului 1 din Convenție. Curtea, practic, constată că situațiile invocate nu sunt în mod substantial diferite, de natură a impune aplicarea unor măsuri diferențiate, proportionale cu diferențele corelative acestora. Acest principiu este evocat în cauză, Curtea notând că dreptul de a nu fi discriminat este, de asemenea, încălcat atunci când Statele, fără o justificare obiectivă și rezonabilă, nu reușesc să trateze diferit persoane ale caror situații sunt în mod semnificativ diferite.⁶⁹

Cauza Stoian c. României: adaptarea rezonabilă pentru persoane cu dizabilități în domeniul învățământului, fără a impune o sarcină disproporționată

*Cauza Stoian împotriva României*⁷⁰ se referă la plângerile reclamanților, fiul, persoană cu dizabilități și a mamei sale, cu privire la faptul că autoritățile nu au luat măsurile necesare pentru a-și respecta obligațiile care le revin în temeiul legislației naționale și a Convenției europene pentru a asigura respectarea integrității fizice, a demnității și a asigurării unei educații de calitate, fără discriminare. În esență, au invocat faptul că fiul nu a avut acces la mediul său fizic și, în special, la sediul școlii, că nu s-a realizat nicio adaptare rezonabilă în ciuda situației sale și că ambii reclamanți au fost victime ale unor rele tratamente și nu au avut acces la un remediu eficient.⁷¹

Curtea Europeană a notat că potrivit jurisprudenței sale, în cazul lipsei de accesibilitate, statele au obligația de a asigura adaptarea rezonabilă pentru persoanele cu dizabilități din momentul solicitării unei astfel de adaptări, dacă acest lucru nu ar putea fi interpretat ca impunând o sarcină disproporționată sau nejustificată asupra autorităților. În domeniul educației, adaptarea rezonabilă ar putea lua forma accesibilității la clădiri,

67 Ibid, para. 103-106.

68 Ibid, para. 107.

69 Ibid, para. 87.

70 CEDO, *Stoian c. României*, no.289/14, 25 iunie 2019.

71 Ibid, para 1-3, Secțiunea I, A, B.

formarea profesorilor, adaptarea curriculum-ului sau a facilităților.⁷² În legătură cu aceste aspecte, Curtea a observat că domnul Stoian nu a fost niciodată complet lipsit de educație, deoarece a urmat școala, a primit calificative și a avansat în curricula de învățământ. Autoritățile au fost conștiente de obligațiile pe care le aveau față de el, iar instanțele au reiterat aceste obligații într-un mod consecvent. Instanțele au reacționat în mod adecvat la schimbările survenite în situația reclamantului și au reînnoit instrucțiuni către autorități.⁷³

Curtea a reținut că autoritățile trebuie să fie precaute în opțiunile lor, în special având în vedere vulnerabilitatea particulară a persoanelor cu dizabilități. În acest caz, autoritățile au alocat resurse școlilor în care a învățat reclamantul pentru a răspunde cerințelor speciale, Curtea concluzionând că autoritățile și-au respectat obligația de a asigura o adaptare rezonabilă, care nu a impus o sarcină disproporționată sau nejustificată. Prin urmare, nu a existat o încălcare a Articolului 8 și a Articolului 2 din Protocolul nr. 1 coroborat cu articolul 14 al Convenției⁷⁴.

Cernea c. României: scopul protejării structurii Parlamentului și prevenirii fragmentării spectrului politic reprezentat în urma alegerilor generale poate justifica anumite limitări în materia electorală

Cauza *Cernea împotriva României*⁷⁵ a vizat respingerea candidaturii dlui Cernea - președintele executiv al partidului ecologist Partidul Verde la acea vreme - pentru alegerile parțiale din ianuarie 2010, pe motiv că nu candida pentru un partid reprezentat în Parlament. Partidul, reprezentat de domnul Cernea, a contestat decizia de respingere a candidaturii, invocând aspecte de neconstituționalitate, încălcarea dreptului la alegeri libere și caracterul discriminatoriu în raport de partidele reprezentate în Parlament. Curtea Constituțională, a respins excepția de neconstituționalitate, iar instanța de judecată a respins contestația cu referire la argumentul Curții Constituționale potrivit căruia Partidul Verde nu a depășit pragul electoral la alegerile generale, și nu ar putea prezenta candidați la alegeri.⁷⁶

Curtea Europeană a notat că a existat un tratament diferențiat, deoarece domnul Cernea nu a putut să candideze la alegerile parțiale din ianuarie 2010 în calitate de candidat al unui partid care nu era reprezentat în Parlament, în timp ce el ar fi putut să facă acest lucru dacă partidul său ar fi fost deja reprezentat.⁷⁷

Curtea Europeană nu a pus la îndoială aspectul reținut de Curtea Constituțională în sensul în care limitarea contestată urmărea scopul protejării structurii Parlamentului și prevenirii fragmentării spectrului politic reprezentate în urma alegerilor generale. De asemenea, Curtea Constituțională a reiterat că stabilirea pragurilor electorale este o chestiune discreționară pentru autoritățile naționale, deoarece aceste praguri au fost orientate spre promovarea unor puncte de vedere politice suficient de reprezentative și au

⁷² Ibid, para 103.

⁷³ Ibid para 105-106.

⁷⁴ Ibid, para 109-111.

⁷⁵ CEDO, *Cernea c. României*, no 43609/10, 27 februarie 2018.

⁷⁶ Ibid, para 1-11.

⁷⁷ Ibid, para 44.

contribuit la prevenirea fragmentării excesive a Parlamentului.⁷⁸

Pe de altă parte, alegerile parțiale în cauză au fost organizate pentru un singur loc parlamentar care a devenit vacant într-o circumscripție din București. Prin urmare, limitarea dreptului de a candida al dlui Cernea trebuia analizat în perspectivă, mai ales că a participat la alegerile generale din 2008, când partidul său nu a reușit să treacă pragul electoral pentru a intra în Parlament. În acest context, Curtea Europeană a luat act de argumentul Curții Constituționale potrivit căruia alegerile parțiale nu aveau ca scop deschiderea unei uși incidente pentru ocuparea unui loc parlamentar pentru un partid care nu reușise să obțină pragul electoral la alegerile generale. Prin urmare, a considerat că autoritățile interne au avut o justificare obiectivă și rezonabilă în limitarea dreptului în cauză iar această limitare a fost rezonabilă și proporțională.⁷⁹

Curtea a concluzionat că modificarea Legii electorale care a condus la limitarea dreptului dlui Cernea de a candida la alegerile parțiale nu a încălcat însăși esența dreptului cetățenilor la libertatea de exprimare și, în consecință, nu a fost disproporționat față de scopul legitim urmărit. Prin urmare, nu a existat o încălcare a Articolului 14 din Convenție, coroborat cu Articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție⁸⁰.

Lingurar c. României: modul de planificare și organizare al unei operațiuni de poliție, chiar dacă este criticabil din perspectiva drepturilor omului, nu presupune dincolo de orice dubiu rezonabil motivația rasistă

Cazul *Lingurar și alții împotriva României* a vizat două operațiuni de poliție în comunitatea de romi din Pata Rât având ca obiectiv localizarea persoanelor suspectate de săvârșirea unor infracțiuni de furt. Reclamanții au susținut că ofițerii de poliție i-au maltratată, au utilizat violență verbală, acte de loviri, amenințări și distrugerea bunurilor prin incendiere.⁸¹

Curtea Europeană a constatat că utilizarea forței de către poliție împotriva reclamațiilor a fost excesivă și nejustificată în circumstanțele date. Unul dintre aceștia fusese aruncat la pământ de către un ofițer de poliție, iar celălalt fusese lovit cu un baston, deși nu opunea nicio rezistență și fusese imobilizat de doi polițiști. Curtea Europeană a considerat că aceste acte de brutalitate au fost menite să dea naștere unor sentimente de frică, angoasă și inferioritate, capabile să-i umilească pe reclamanți.⁸²

Deși modul în care a fost organizată operațiunea poliției a fost criticabil, având în vedere amploarea sa în comparație cu obiectivele declarate, identificarea persoanelor suspectate de furt, Curtea a considerat că tratamentul aplicat reclamanților nu a fost motivat de un element rasist.⁸³ Astfel, Curtea a considerat că nu s-a încălcat Articolul 3 împreună cu Articolul 14 din Convenție, deoarece elementele legate de planificarea și stabilirea obiectivelor operațiunii precum și utilizarea disproporționată a forței nu constituie

⁷⁸ Ibid, para 45.

⁷⁹ Ibid, para. 46.

⁸⁰ Ibid, para 47-48.

⁸¹ CEDO, *Lingurar și alții c. României*, no.5886/15, 16 octombrie 2018, para 5-24.

⁸² Ibid, para 94-98.

⁸³ Ibid, para 117-118.

elemente suficiente a stabili dincolo de existența unei îndoieli rezonabile că tratamentul aplicat reclamantilor s-a bazat pe motivația rasistă.¹

Alexandru Enache c. României: testul comparabilității și testul justificării în analiza unei măsuri care induce o distincție de tratament pe criteriul de sex în materia dreptului penal (executarea măsurii privative de libertate)

Cauza Alexandru Enache se referă, pe de o parte, la plângerea deținutului cu privire la condițiile sale de detenție și, pe de altă parte, la plângerea sa privind discriminarea pe motive de sex care decurge din faptul că, potrivit legislației române, numai mamele condamnate ale copiilor sub vârsta de un an pot obține suspendarea executării pedepselor cu închisoarea până la prima aniversare a copilului lor. Cererea de suspendare a executării pedepsei cu închisoarea formulată de reclamant, tatăl unui copil sub vârsta de un an, a fost respinsă de instanțele române pentru motivul că dispoziția în cauză trebuia interpretată restrictiv.²

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pornit de la ideea că nu poate ignora susținerea Guvernului, conform căreia trebuie făcută o diferență între prezenta cauză și cazurile referitoare la concediul parental din cauza naturii penale a măsurii în cauză și a marjei de apreciere de care se bucură statul în implementarea politicilor sale în materia dreptului penal. Astfel, Curtea Europeană a fost de acord cu argumentul statului că suspendarea executării unei pedepse privative de libertate este o măsură de drept penal fundamental diferită de concediul parental, ce intră sub incidența legislației muncii.³

Cu toate acestea, în ceea ce privește întrebarea dacă în primul an de viață al copilului un tată aflat în executarea unei pedepse privative de libertate se află într-o situație comparabilă cu cea a unei mame aflate în executarea pedepsei privative de libertate, Curtea Europeană a considerat că criteriile pe care le-a stabilit în *cauzele Petrovic* și *Konstantin Markin*⁴ sunt aplicabile în cazul de față. După cum a susținut și statul, măsura avea ca scop principal protejarea interesului superior al copilului pentru a se asigura că acesta primește atenția și îngrijirea corespunzătoare în timpul primului an de viață. Deși pot exista diferențe în relația lor cu copilul lor, atât mama, cât și tatăl pot oferi această atenție și îngrijire.⁵ Prin urmare, Curtea a considerat că reclamantul poate pretinde că se află într-o situație comparabilă cu cea a unei femei aflată în executarea pedepsei privative de libertate.⁶

1 Ibid. para 117. Totuși, Curtea Europeană a considerat că ancheta demarată de autorități în legătură cu acuzațiile reclamantilor privind actele poliției motivate de rasism nu a fost eficientă sau suficient de detaliată. Autoritățile interne s-au limitat a oferi răspunsuri generice, considerând că simplul fapt de a depune o plângere penală și de efectuare a unei anchete echivalează cu lipsa probelor, în sensul săvârșirii unor fapte de discriminare. Un astfel de răspuns a fost considerat insuficient, în sensul principiilor ce decurg din Articolul 14. Curtea a considerat că autoritățile române nu și-au îndeplinit obligația, impusă de Articolul 14, de a lua toate măsurile necesare pentru a investiga dacă a existat un motiv rasist în organizarea operațiunii de poliție (para 119-123)

2 CEDO, *Alexandru Enache c. României*, no.16986/12, 3 octombrie 2017.

3 Ibid, para 67.

4 CEDO, *Petrovic c. Austriei*, 27 March 1998, *Konstantin Markin c. Rusiei* [GC], no. 30078/06, 2012.

5 *Konstantin Markin c. Rusiei* [GC], no. 30078/06, 2012, para 132.

6 CEDO, *Alexandru Enache c. României*, no.16986/12, par 69.

Argumentele statului român bazate pe marja de apreciere a statului în implementarea politicilor sale de drept penal urmau să fie examinate din punctul de vedere al justificării diferenței de tratament. Curtea a observat că acordarea beneficiului suspendării executării pedepsei pentru persoanele de sex feminin nu era automată și că legislația penală românească în vigoare la momentul respectiv prevedea tuturor persoanelor private de libertate, indiferent de sex, diferite modalități pentru a solicita suspendarea executării pedepsei. Scopul dispozițiilor legale în cauză a fost acela de a răspunde unor situații personale particulare, în special în ceea ce privește legătura unică dintre mamă și copil în timpul sarcinii și primul an de viață al copilului. Curtea Europeană a considerat că acest obiectiv poate fi considerat legitim în sensul Articolului 14 din Convenție și că argumentele guvernului român nu erau vădit nefondate sau nerezonabile. Curtea a considerat că, în domeniul specific la care se referă prezenta cauză, aceste considerații ar putea constitui un temei adecvat pentru a justifica diferența de tratament față de reclamant. Curtea a statuat ca maternitatea prezintă caracteristici specifice care ar trebui luate în considerare, printre altele, prin intermediul unor măsuri de protecție precum cea în cauză, astfel încât nu se încalcă prevederile Articolului 14 cu Articolul 8 din Convenție⁷.

Parohia Greco-Catolică Lupeni și alții c. României: tratamentul diferențiat și suprapunerea cu principiul siguranței juridice în accesul la justiție și procedurile judiciare potrivit dreptului material aplicabil

*Cauza Parohia Greco-Catolică Lupeni și alții*⁸ se referă la cererea de retrocedare a unui lăcaș de cult care a aparținut Bisericii Greco-Catolice și a fost transferat în timpul regimului totalitar în proprietatea Bisericii Ortodoxe. Cererea de retrocedare a fost respinsă de instanțele de judecată în aplicarea unei legi speciale (Decretul legislativ nr. 126/1990). Reclamanții au considerat că au fost discriminați în comparație cu alte parohii confruntate cu aceeași situație, întrucât, în cazuri similare, unele instanțe de judecată s-au pronunțat asupra cererilor potrivit dreptului comun, fără a lua în considerare criteriile din Decretul lege nr. 126/1990. Pe de altă parte, au invocat discriminarea în comparație cu biserica ortodoxă. Această discriminare era inerentă prevederilor Decretului legislativ nr. 126/1990: deși prevederile păreau, în teorie, să fie aplicabile în același mod ambelor părți, în practică s-a favorizat partea ortodoxă.⁹

Curtea a observat că reclamanții s-au plâns, în esență, de încălcarea dreptului lor de acces la o instanță pe terenul dreptului material aplicabil. În această privință, Curtea a subliniat că plângerea în mod esențial presupune analiza din perspectiva conformării cu principiul siguranței juridice pe terenul Articolului 6 din Convenție, însă în cauză nu

7 Ibid, para 70-79. Hotărârea Curții nu a fost adoptată cu unanimitate. Judecătorii Pinto de Albuquerque și Bsnjak au votat împotriva, considerând că în cauză s-a produs o discriminare pe criteriul de sex între femei și bărbați, iar justificarea invocată de statul român nu a fost bazată pe motive suficient de puternice de natură a justifica în mod obiectiv diferențierea între femei și bărbați, în calitatea lor de părinți ai unui copil minor, până la vârsta de un an, în linia jurisprudenței constante a Curții Europene cu privire la egalitatea între sexe.

8 CEDO, *Parohia Greco-Catolică Lupeni și alții c. României*, no. 76943/11, Marea Camera, 26 noiembrie 2016.

9 Ibid, para 158.

există factori care să impună examinarea separată în câmpul de aplicare al Articolului 14.¹⁰

Curtea a reținut că, în speță, nu a existat o restricție privind dreptul de acces la o instanță, întrucât ambele părți în litigiu se bucuraseră de același drept de a se adresa instanțelor și de a obține o hotărâre pe fond. În lipsa unei astfel de restricții, Curtea a considerat că nu s-a demonstrat că criteriul dorințelor credincioșilor a creat o diferență de tratament între parohiile greco-catolice și parohiile ortodoxe în exercitarea dreptului lor de acces la o instanță.¹¹

Având în vedere că reclamanții, similar parohiilor ortodoxă, au avut acces la instanțele naționale care aveau competența deplină de a aplica și interpreta dreptul intern și exercitaseră un control suficient de larg pentru a satisface cerințele articolului 6, acest factor nu a creat o diferență de tratament între cele două părți în privința procedurilor vizând accesul la o instanță de judecată. În consecință, Curtea nu a identificat o diferență de tratament și nu a constatat încălcarea Articolului 14 din Convenție, coroborată cu articolul 6.¹²

Boacă și alții c. României: existența unor elemente izolate și lipsa unor dovezi concrete nu poate induce concluzia că atitudinile rasiste au jucat un rol în acțiunile poliției

*Cauza Boacă și alții*¹³ se referă la plângerea reclamanților cu privire la intervenția poliției, utilizarea disproporționată a forței și decizia autorităților de a nu pune sub acuzare ofițerii de poliție, în principal, din cauza originii române a reclamanților. Reclamanții au susținut că utilizarea cuvântului „romi” în rapoartele poliției denotă o abordare stereotipă a oricărei situații care implică romi, iar plângerile lor cu privire la discriminare au fost respinse de instanțele naționale cu încălcarea standardelor impuse de Curtea Europeană în materie.¹⁴

Guvernul a susținut că intervenția poliției nu a fost motivată rasial. Aceștia au fost chemați să intervină pentru a proteja viața și pentru a restabili ordinea publică, iar faptul că participanții la altercație erau în cea mai mare parte romi nu a avut nicio influență asupra obiectivului sau a naturii intervenției. Ei au susținut că raportul poliției conținea cuvântul „romi” însă acest lucru nu constituie o bază suficientă pentru catalogarea operațiunii ca fiind motivată rasial.¹⁵

În cauză, Curtea Europeană a stabilit că agenții statului au fost responsabili pentru vătămarile suferite de reclamanți cu încălcarea Articolului 3 din Convenție. Curtea

10 Ibid, para 167-169.

11 Ibid, para 172.

12 Ibid, para 173-174. Hotărârea cu privire la neîncălcarea Articolului 14 împreună cu Articolul 6 a fost adoptată cu 12 voturi pentru și 5 voturi împotriva. Judecătorii Sajo, Karakas, Pinto de Albuquerque și Mits au formulat opinie separată, considerând că s-au încălcat prevederile Art. 14 prin natura legislației aplicabile care a favorizat comunitatea religioasă ortodoxă în detrimentul minorității religioase, în mod disproporționat față de scopul urmărit.

13 CEDO, *Boacă și alții c. României*, no. 40355/11, 12 ianuarie 2016.

14 Ibid, para 93.

15 Ibid, para 95.

a observat că singura utilizare documentată a cuvântului „*figani*” de către autorități se regăsește în obiectivele misiunii privind intervenția poliției pentru soluționarea altercației în cauză. Însă în afară de respectiva remarcă din obiective, acuzația de utilizare a unui limbaj abuziv de către autorități rămâne nefondată. Curtea este conștientă și de faptul că principalul motiv pentru care afirmațiile nu au putut fi detaliate este acela că investigațiile nu le-au luat în considerare. Acest element reprezintă însă o chestiune care trebuie examinată separat în temeiul aspectelor procedurale ale Articolului 3 coroborat cu Articolul 14¹⁶.

În absența unor alte dovezi concrete, Curtea conchide că nu este posibil să se speculeze dacă originea romă a avut vreo influență în percepția polițiștilor asupra acestora și nu s-a stabilit că atitudinile rasiste au jucat un rol în acțiunile poliției. În consecință, nu a existat o încălcare a Articolului 14 din Convenție coroborat cu Articolul 3 sub aspectul său material.¹⁷

Bălășoiu c. României: lipsa invocării în plan național a elementelor care presupun existența unei motivații discriminatorii în acte de violență nu declanșează automat obligația de investigare a discriminării

Cauza *Bălășoiu*¹⁸ a vizat decesul reclamantului în penitenciar ca rezultat - potrivit tatălui său - al relelor tratamente la care fusese supus în urmă cu două luni de către polițiști în timp ce se afla în detenția poliției, cauzat de faptul că reclamantul aparținea comunității rome. Aceste susțineri s-au bazat pe prezumția că fiul sau, suspect în cauză, era periculos deoarece aparținea comunității rome. Existența unei astfel de prejudecăți în mintea polițiștilor a reieșit din afirmațiile ofițerului de poliție A.I., care a precizat că a aplicat o corecție fiului „pentru a-l învăța o lecție”. În plus, susținerile cu privire la existența unui motiv rasist pentru relele tratamente pe care le-a denunțat nu a fost investigată de autoritățile naționale.¹⁹ Guvernul a susținut că nu s-a dovedit nicio discriminare pe motive de rasă, atât procuratura, cât și instanțele de judecată bazându-și deciziile pe declarațiile martorilor, polițiști sau deținuți.²⁰

Curtea Europeană a pornit analiza sa de la principiile statuate în jurisurdență, în special faptul că atunci când investighează incidentele violente, autoritățile statului au obligația de a lua toate măsurile rezonabile pentru a descoperi dacă a existat o motivație rasistă și pentru a stabili dacă sentimentele de ură sau de prejudecăți bazate pe originea etnică au

16 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a observat că, deși reclamanții s-au plâns în mod specific cu privire la discriminare, autoritățile naționale au respins plângerile ca nefondate. Motivele invocate de către instanțele judecătorești naționale în deciziile lor sau de către Guvern nu au fost suficiente pentru a oferi o justificare obiectivă și rezonabilă pentru lipsa de acțiune a Statului în acest sens. Aceste elemente, văzute pe fondul numeroaselor situații din România cu privire la existența prejudecăților și ostilității față de romi și a incidentelor continue de abuz din partea poliției împotriva membrilor acestei comunități ar fi presupus o verificare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a concluzionat că lipsa oricărei investigații aparente cu privire la plângerile privind discriminarea reprezintă o încălcare a Articolului 14 coroborat cu Articolul 3 al Convenției în capul său procedural.

17 CEDO, *Boacă și alții c. României*, para 102-104.

18 CEDO, *Bălășoiu c. României*, no.70555/10, 17 februarie 2015.

19 Ibid, para 131-132.

20 Ibid para 134.

jucat un rol în evenimente. Obligația statului pârât de a investiga posibilele motive rasiste într-un act de violență este o obligație de diligență și nu de rezultat. Autoritățile trebuie să ia măsuri rezonabile, având în vedere circumstanțele, pentru a colecta și păstra probe, pentru a studia toate mijloacele concrete de descoperire a adevărului și pentru a lua decizii pe deplin motivate, imparțiale și obiective, fără a omite fapte îndoielnice care dezvăluie un act de violență motivat de rasă.²¹

În cauză, Curtea Europeană a constatat că autoritățile naționale au încălcat articolul 3 din Convenție prin faptul că nu au efectuat o anchetă eficientă cu privire la acuzațiile de maltratare, însă plângerea potrivit căreia autoritățile nu au investigat existența unei legături de cauzalitate între prejudiciile rasiste atribuite poliției și actele de violență față de fiul reclamantului se examinează separat.²²

În raport de acest aspect, Curtea Europeană a luat act de faptul că în plângerile adresate autorităților naționale, nu a fost invocată existența unui motiv rasist pentru pretinsa maltratare. Mai mult, niciunul dintre martorii audiați nu a susținut că fiul reclamantului a fost supus unor insulte rasiste. În consecință, Curtea a considerat că procurorii și instanțele care au intervenit în cauză nu dispuneau de suficiente informații care să atenționeze despre necesitatea de a efectua un control inițial și, în funcție de rezultate, de a investiga dacă presupusele rele tratamente au avut sau nu o conotație rasistă. În consecință, nu a existat nicio încălcare a Articolului 14 din Convenție coroborat cu Articolul 3 din Convenție în speță.²³

Naidin c România: distincția de tratament în reintegrarea pe funcția publică justificată de principiul loialității față de principiile constituționale, securitatea, siguranța publică și drepturile fundamentale ale altora

*Cauza Naidin*²⁴ privește respingerea cererii reclamantului de reintegrare în funcția publică, în corpul de rezervă al subprefecților, din cauza colaborării cu poliția politică a regimului comunist. Acesta se consideră victima unei discriminări nejustificate în ceea ce privește perspectivele de angajare în sectorul public, în raport cu alte persoane care au exercitat funcții similare cu ale sale.²⁵

În analiza discriminării, Curtea a observat că legea română privind statutul funcționarilor publici introduce o distincție între persoanele care doresc să se integreze sau reintegreze în serviciul public, întemeiată pe trecutul acestora. Această opțiune a legislativului ce instituie o restricție a fost aplicată în numeroase țări post-comuniste, în legătură cu persoanele care au colaborat cu Securitatea.²⁶ Curtea a subliniat că, în principiu, statele au un interes legitim de a reglementa condițiile de angajare în serviciul public și de a impune ca funcționarii acestuia să fie loiali principiilor constituționale care

21 Ibid, para 135.

22 Ibid, para 136.

23 Ibid, para. 137-139.

24 CEDO, *Naidin c. România*, no.38162/07, 21 octombrie 2014.

25 Ibid para 5-17.

26 CEDO, *Sidabras și Džiautas c. Lituania*, nr. 55480/00 și 59330/00, 2004.

stau la baza sa, invocând principiile statuate în cauza *Vogt împotriva Germaniei*.²⁷

Pe de altă parte, Curtea arată că trebuie să țină seama în special de situația României sub regimul comunist și de faptul că, pentru a evita repetarea experienței trecute, statul trebuie să se întemeieze pe o democrație care să se poată apăra prin ea însăși.²⁸ În acest context, Curtea Europeană admite că diferența de tratament aplicată reclamantului, și anume eliminarea oricărei posibilități a acestuia de a fi angajat în funcția publică, viza scopuri legitime, în speță, protejarea securității naționale, a siguranței publice și a drepturilor și libertăților altora.

În raport de situația reclamantului, Curtea a observat că perspectivele profesionale nu au fost eliminate decât în ceea ce privește funcția publică și că nu exista nicio restricție impusă de stat în ceea ce privește perspectivele de angajare în sectorul privat, chiar și în cadrul unor întreprinderi care pot prezenta o anumită importanță pentru interesele statului în domeniul economic, politic sau în materie de securitate. Aceste elemente au fost suficiente Curții pentru a stabili că nu a fost încălcat Art. 8 coroborat cu Art. 14 din Convenție²⁹.

Cauza M. și C. C. României: lipsa unui raport de cauzalitate între tratamentul diferit și criteriul de discriminare invocat în hotărârile instanțelor judecătorești

*Cauza M. și C.*³⁰ a vizat plângerea reclamantilor cu privire la faptul că autoritățile naționale nu au asigurat o protecție adecvată celui de-al doilea reclamant, persoană minoră, față de presupusele acte de abuz sexual comise de tatăl său și încălcarea dreptului la un proces echitabil dată fiind apartenența religioasă a doamnei M.C. Reclamantii au susținut că instanța de judecată a acuzat-o pe doamna M. că și-a crescut fiul conform preceptelor religiei sale, iar curtea de apel nu s-a distanțat de hotărârea instanței de fond, fiind subiectivă. Mai mult, instanțele naționale nu au oferit motive obiective pentru respingerea probelor medicale și a mărturiilor care dovedeau că D.C. l-a agresat sexual pe cel de-al doilea reclamant. În sfârșit, instanțele naționale nu au acceptat nici acțiunea doamnei M. de contestare a acordării dreptului de vizitare lui D.C. care s-a încheiat prin hotărârea definitivă din 1 iunie 2005, în ciuda dovezilor disponibile privind abuzul la care cel de-al doilea reclamant fusese supus.³¹

Curtea Europeană a reținut că instanțele române au examinat și evaluat toate dovezile disponibile la dosar și au luat în considerare interesul superior al copilului precum și obiectivul de a menține dreptul părintelui divorțat, căruia nu i-a fost încredințată custodia copilului, de a păstra legături personale cu copilul. Acest raționament a fost relevant și suficient și nu a fost afectat de vreun element de arbitraritate sau de inechitate.³²

Curtea a considerat că nu se poate afirma că instanțele naționale au decis în speță pe

27 *Vogt împotriva Germaniei*, 26 septembrie 1995, pct. 59, seria A nr. 323, și *Sidabras și Džiautas*, citată anterior, pct. 52.

28 Ibid para. 50.

29 Ibid, para. 55-57.

30 CEDO, *M. and C. c. României*, no. 29032/04, 27 septembrie 2011.

31 Ibid, para 136.

32 Ibid, para 145.

baza apartenenței religioase a reclamantei. Chiar dacă, în hotărârea sa, instanța de fond a făcut referire la afilierea religioasă a reclamantei, hotărârea nu a rămas definitivă și nu există nicio probă la dosar că importanța dată de instanța de prim grad în luarea deciziei în ceea ce privește convingerile religioase ale reclamantei ar fi fost în vreun fel susținută de instanțele de apel.³³

Solicitarea reclamantei de a limita dreptul de vizitare al lui D.C. nu a fost evaluată *in abstracto* iar instanțele naționale de apel nu au atribuit vreo importanță deosebită afilierii religioase a reclamantei și nu au folosit-o împotriva acesteia. În concluzie, niciun aspect din speță în ceea ce privește raționamentul instanțelor române nu sugerează că acestea ar fi decis în mod diferit în funcție de religia reclamantei. În consecință, nu a existat nicio încălcare a Art. 14 din Convenție coroborat cu Art. 6³⁴.

Soare și alții c. României: existența unor elemente izolate și lipsa unor dovezi concrete nu poate induce concluzia că atitudinile rasiste au jucat un rol în acțiunile poliției

*Cauza Soare și alții*³⁵ vizează intervenția unei patruli de politie în raport de o interacție în care au fost implicați reclamații, ce a rezultat în utilizarea armamentului din dotare și rănirea acestora. Sub aspectul discriminării, se invocă faptul că apartenența la etnia romă și atitudinea discriminatorie a autorităților – polițiști și procurori – față de romi au jucat un rol în încălcarea drepturilor reclamaților.³⁶

Astfel, reclamații arată ca pocurorul consemnase, în procesul-verbal al anchetei la fața locului, că ofițerul de poliție, autor al focului de armă, „afirma că fusese agresat de un țigan”. Pe de altă parte, modul în care poliția a prezentat informații presei cu privire la prezenta cauză ar fi fost, de asemenea, discriminatoriu. Mai multe cauze – inclusiv cea a persoanei în cauză – vizând persoane de origine romă ar fi fost prezentate astfel încât să inculce opiniei publice ideea potrivit căreia țiganii se comportă agresiv. Pe de altă parte, autoritățile române nu și-au îndeplinit obligația care le revenea de a lua toate măsurile posibile pentru a verifica dacă un comportament discriminatoriu ar fi jucat sau nu un rol în evenimente.³⁷

Curtea Europeană a apreciat că, deși comportamentul polițistului în cauză este criticabil, acesta nu reprezintă în sine un temei suficient pentru a se putea concluziona că tratamentul aplicat de poliție reclamantului avea motivații rasiste. Curtea a acordat importanță faptului că nu reiese din dosar, iar reclamantul nu a indicat autorităților interne sau Curții, că polițiștii implicați în incident ar fi făcut afirmații rasiste la momentul faptelor. Acest aspect rezultă și din referința Curții la propria jurisprudență în care afirmațiile cu caracter rasist au fost luate în considerare de Curte ca indiciu cu privire la posibilitatea ca actele să fi fost motivate de ură sau prejudecăți rasiale.³⁸ Practic, Curtea a considerat că nu

33 Ibid, para 146.

34 Ibid, para 147-150.

35 CEDO, *Cauza Soare și alții c. României*, no.24329/02, 22 februarie 2011.

36 Ibid, para 198.

37 Ibid, 198.

38 Curtea invocă cauza *Celniku c. Greciei*, nr. 21449/04, pct. 80, 5 iulie 2007, cauza *Vasil Sashov Petrov c. Bulgariei*,

s-a stabilit dincolo de orice dubiu rezonabil că au existat atitudini rasiste care să joace un rol în tratamentul pe care ofițerul de poliție l-a aplicat reclamantului.³⁹

Pe de altă parte, în ceea ce privește obligația statului de a lua toate măsurile rezonabile pentru a descoperi dacă există o motivație rasistă și pentru a stabili dacă sentimente de ură sau prejudecăți întemeiate pe originea etnică au jucat un rol în evenimente, Curtea a apreciat că menționarea în cadrul investigației a faptului ca ofițerul de poliție „a fost agresat de un țigan” este un element unic care nu este în sine suficient pentru a determina autoritățile să verifice dacă violențele la care ofițerul de poliție a recurs împotriva reclamantului aveau o motivație rasistă. Curtea a constatat că nu a fost încălcat Art. 14 din Convenție, coroborat cu Art. 2 și Art. 3 sub aspect material și procedural însă soluția a fost adoptată cu majoritate nu unanimitate: 4 voturi pentru și 3 voturi împotriva⁴⁰.

Concluzii

Jurisprudența recentă a Curții Europene sintetizată în acest material evidențiază câteva elemente cheie în mecanismul de analiză a cazurilor de discriminare, din perspectiva Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Cauza *Bela Németh împotriva Ungariei* reiterează optica Curții cu privire la faptul că o diferență de tratament poate ridica o problemă din punctul de vedere al interzicerii discriminării, numai în cazul în care persoanele supuse unui tratament diferit sunt într-o situație relevant similară. Reclamantului îi revine sarcina de a indica aceste elemente. Curtea îl va „sanționa”, în lipsa demonstrației că se află într-o situație relativ similară sau relevantă cu grupul comparat. Este, în egală măsură, relevant și cazul *Adam și alții împotriva României* unde Curtea consideră că situațiile invocate nu sunt în mod substanțial diferite, de natură a impune aplicarea unor măsuri diferențiate, proporționale cu diferențele corelative acestora.

Curtea a indicat faptul că elementele care caracterizează situațiile diferite și care determină comparabilitatea acestora trebuie evaluate în funcție de obiectul și scopul măsurii care induce distincția în cauză. Modul în care Curtea a transferat inițial analiza elementelor discriminării de la testul comparabilității la testul justificării pentru a reveni apoi la determinarea analogiei situațiilor invocate poate fi observat în cauza *Pissens și Eurometaal împotriva Belgiei*. Orientarea spre testul justificării, analiza caracterului legitim al scopului vizat și a proporționalității între mijloacele utilizate și scopul urmărit este extrem de interesantă în cauzele *Caamaño Valle împotriva Spaniei și Strobye și Rosenlind împotriva Danemarcei*. În aceste spețe sunt supuse analizei nu doar distincțiile de tratament ce își au izvorul în legislație cât și în soluțiile instanțelor judecătorești.

nr. 63106/00, pct. 69, 10 iunie 2010; *Natchova și alții împotriva Bulgariei* (MC), nr. 43577/98 și 43579/98, pct. 153, *Osman împotriva Bulgariei*, nr. 43233/98, pct. 85 și 86, 16 februarie 2006; *Stoica c. României*, nr. 42722/02, pct. 128, 4 martie 2008; și *Turan Cakir c. Belgiei*, nr. 44256/06, pct. 80, 10 martie 2009).

39 CEDO, *Soare și alții c. României*, para. 205.

40 Judecătorii Ineta Ziemele, Ann Power și Boštjan M. Zupančič au formulat opinii separate considerând că existau suficiente elemente factuale în speță pentru a solicita autorităților să clarifice mobilurile pentru desfășurarea evenimentelor sub aspectul motivației rasiste, iar lipsa unei anchete efective din acest punct de vedere arată eșecul autorităților de a îndeplini obligația procedurală pe terenul Articolului 14.

Distincțiile de tratament generate de legislație pe criterii precum pragul electoral în domeniul alegerilor, criteriul de sex în domeniul suspendării executării măsurilor privative de libertate, trecutul politic în domeniul ocupării funcției publice sunt considerate ca justificate și proporționale cu scopul urmărit în cauzele Cernea împotriva României, Alexandru Enache împotriva României sau Naidin împotriva României.

Popović și alții v. Serbia relevă dinamica Curții sau complexitatea exercițiului metodologic de analiză al discriminării. Curtea arată că, în acest caz, nu a considerat necesar să adopte o viziune rigidă privind chestiunea comparabilității, în înțelesul jurisprudenței deoarece tratamentul diferențiat contestat are o justificare obiectivă și rezonabilă. Aceasta „deraie de la jurisprudență” sau mai bine zis „scurtătură”, cum e numită în opinia separată, nu justifică omiterea testului comparabilității deoarece acesta reprezintă condiția prealabilă logică pentru angajarea în examinarea justificării unei diferențe de tratament. Așa cum punctează opinia separată „într-un cuvânt, fără comparabilitate, nu se pune problema tratamentului diferențiat și, prin urmare, a discriminării”.

Discriminarea *prima facie* sau fapta de natură a da naștere unei prezumții de discriminare este discutată în *cauza Adzhigitova și alții împotriva Rusiei*. Prezumpția reprezintă un element cheie în cazurile de discriminare, deoarece în condițiile unor indicii de natură a prezuma o discriminare prima facie, altfel spus *la prima vedere*, sarcina probei se transferă către Statul reclamat. Pentru a declanșa transferul sarcinii probei sunt însă necesare indicii concrete că prejudecățile rasiale au constituit un factor cauzal din spatele acțiunilor reclamate.

În *R.R. și R.D. împotriva Slovaciei* Curtea a atras atenția asupra faptului că susținerile privind discriminarea, atunci când sunt prea generale, nu sunt de natură a releva fapte de discriminare. În *Lingurar împotriva României*, Curtea a indicat faptul că modul defectuos de planificare și organizare al unei operațiuni de poliție criticabile din perspectiva drepturilor omului, nu prezumă discriminarea rasială. Nici existența unor elemente izolate nu poate induce concluzia unei discriminare rasiale, astfel cum a concluzionat Curtea în *cauza Boaca și alții și Soare și alții împotriva României*.

În unele cazuri, Curtea Europeană poate constata că reclamanta a fost tratată diferit pe baza unui criteriu interzis precum cel de sex sau maternitate dar, în același timp, poate constata că autoritățile naționale au justificat această diferență de tratament. Ca atare, nu ne mai plasăm în sfera de incidență a unui caz de discriminare, așa cum ne relevă *cauza Napotnik împotriva României*.

Așadar, putem conchide că jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului din perspectiva neîncălcării Articolului 14 din Convenție oferă repere extrem de relevante pentru exercițiul metodologic de analiză al discriminării, de la criteriul de origine rasială sau etnică, maternitate, sex, la dizabilitate, statut politic, statut juridic sau afiliere religioasă.